

owalgroup

Työvoiman ulkopuolisen väestön rakenne ja tarjontapotentiaali

22.12.2022

Sisällys

SISÄLLYS	2
1. JOHDANTO	3
1.1 KÄYTETYT AINEISTOT, MENETELMÄT JA KESKEISET KÄSITTEET	3
2. TYÖVOIMAN ULKOPUOLELLA OLEVAN VÄESTÖN RAKENNE	6
2.1 YLEISKUVA TYÖVOIMAN ULKOPUOLISEN VÄESTÖN RAKENTEESTA	6
2.2 MUUN TYÖVOIMAN ULKOPUOLISEN VÄESTÖN TARKEMPI JAKAUMA	10
3. TYÖVOIMAN ULKOPUOLISEN VÄESTÖN KOULUTUSALARAKENNE	14
3.1 TOISEN ASTEEN TUTKINNON SUORITTANEET TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET	14
3.2 ALEMMAN KORKEA-ASTEEN SUORITTANEET TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET	19
3.3 YLEMMÄN KORKEA-ASTEEN SUORITTANEET TYÖVOIMAN ULKOPUOLISET	25
4. TYÖVOIMAN ULKOPUOLISEN VÄESTÖN KEHITYS	30
5. TYÖVOIMAN ULKOPUOLINEN VÄESTÖ MAAKUNTATASOLLA	39
6. JOHTOPÄÄTÖKSET – TYÖVOIMAN ULKOPUOLISEN VÄESTÖN TARJONTAPOTENTIAALI	46
LIITETAULUKOT	50

1. Johdanto

Puolet Suomen väestöstä kuuluu työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiin. Väestön ikääntymisen seurauksena työvoiman ulkopuolinen väestö muodostaa alati kasvavan moninaisen väestöryhmän, joka on kuitenkin jäänyt pääsääntöisesti vähemmälle huomiolle työmarkkinoiden tai eri ryhmien tarjontapotentiaalin tarkasteluissa. Merkittävä osa työvoiman ulkopuolisesta väestöstä koostuukin työmarkkinoiden kannalta epärelevantteista ryhmistä, kuten lapsista sekä iäkkäistä eläkeikäisistä. Kuitenkin työmarkkinoiden kannalta relevantit työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmät muodostavat yhä merkittävästi työttömiä suuremman väestöryhmän, jonka tarjontapotentiaali työvoimapolusta kärsivien alueellisten työmarkkinoiden näkökulmasta kaipaa tutkittua tietoa.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu 15–74-vuotiaita eläkeläisiä, 15–64-vuotiaita opiskelijoita sekä 15–64-vuotiaita muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvia henkilöitä näiden ryhmien rakenteen, kehityksen ja työmarkkinoiden tarjontapotentiaalin näkökulmasta. Tämä tarjontapotentiaalin näkökulmasta relevantti työvoiman ulkopuolinen väestö muodostaa yli 1,25 miljoonan henkilön taustoiltaan, rakenteeltaan ja osaamiseltaan moninaisen ryhmän. Selvityksessä tämän ryhmän tai näiden ryhmien rakennetta sekä kehitystä tarkastellaan koko maan ja maakuntien tasolla perustuen ryhmän toiminnalliseen asemaan, ikä- ja koulutusrakenteeseen sekä koulutusaloihin huomioiden myös ryhmien väliset, paikoitellen suuret erot. Selvityksen lopputuloksena arvioidaan näiden ryhmien mahdollista tarjontapotentiaalia sekä sitä haastavia tekijöitä.

Työstä on vastannut MDI Public Oy¹ Owl Group Oy:n alihankkijana ja selvitys on toteutettu syksyn 2022 aikana Opetushallituksen toimeksiannosta.

1.1 Käytetyt aineistot, menetelmät ja keskeiset käsitteet

Selvitys työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteesta ja tarjontapotentiaalista perustuu useista eri lähteistä kerättyihin sekä erikseen tilattuihin tilastoaineistoihin. Keskeisimpiä selvityksessä käytettyjä aineistoja ovat Tilastokeskuksen Statfin -tietokannan tiedot työssäkäynnistä sekä väestörakenteesta. Lisäksi työssä hyödynnettiin laajasti Tilastokeskuksen uutta kokeellista tilastoa väestön pääasiallisesta toiminnasta uudella tarkemmalla luokituksella.

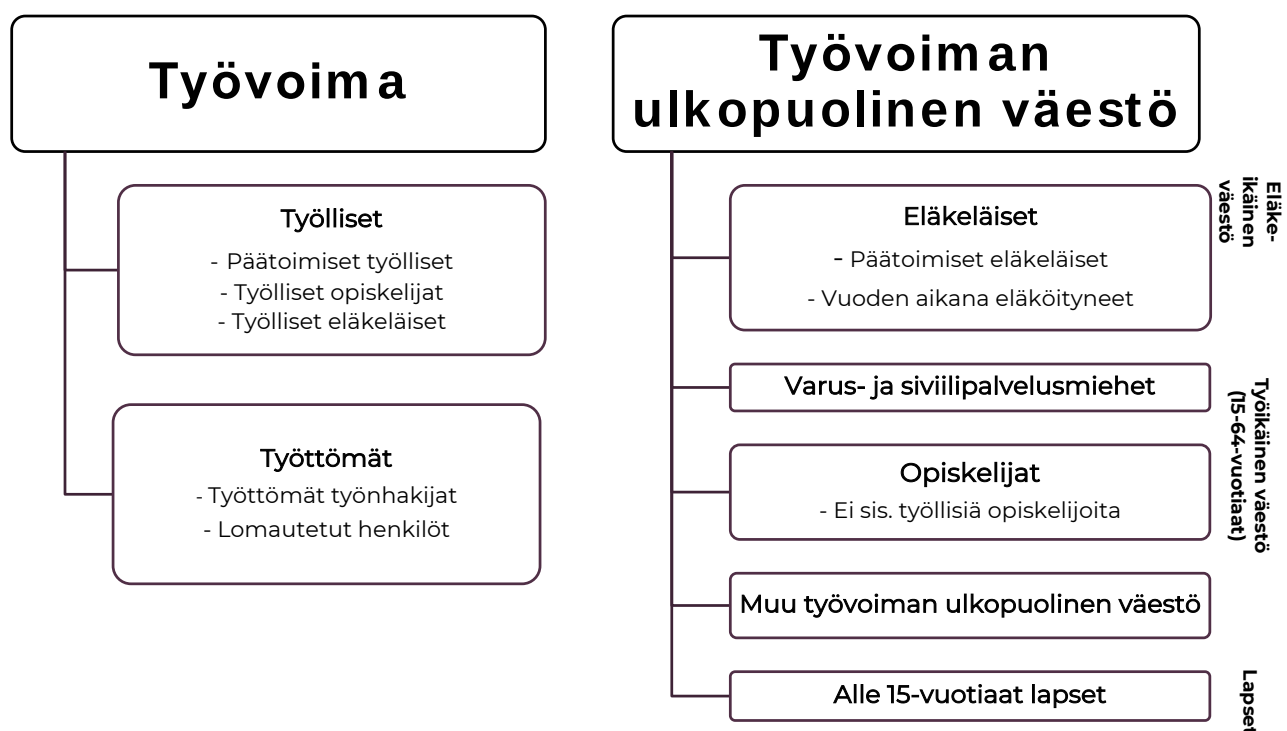
Työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentiaalin kannalta keskeinen tieto on työvoiman ulkopuolisen väestön koulutustausta ja tästä johdettu koulutukseen perustuva osaaminen. Työvoiman ulkopuolisen väestön koulutustasoa on mahdollista tarkastella yleisellä tasolla vapaasti saatavilla olevilla tilastoilla. Tarkemman koulutusalarakenteen selvittämiseksi työssä tilattiin Tilastokeskukselta erillinen tutkimusaineisto. Erikseen tilattu aineisto sisältää tiedon väestöstä pääasiallisen toiminnan, iän, asuinmaakunnan, koulutustason sekä koulutusalan mukaan vuosilta 2015–2020. Aineisto laajentaa tulkintaa työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmien koulutustaustasta ja tätä kautta alueellisesta tarjontapotentiaalista. Aineistoon tavoiteltiin myös

¹ MDI Public Oy on 2023 lähtien Finnish Consulting Group:n (FCG) tytäryhtiö.

tietoa muun työvoiman ulkopuolisen väestön viimeisen työpaikan toimialasta, mutta tämän tiedon yhdistäminen jouduttiin rajaamaan pois aineistosta käytännön syiden takia.

Työvoiman ulkopuolisen väestön rakennetta tarkasteltiin kuvailevin menetelmin, pureutumalla työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmiin, sekä näiden ryhmien rakenteeseen ja eroihin kansallisella ja alueellisella tasolla vertailemalla eri ryhmiä keskenään, mutta myös suhteessa työvoiman kuuluvan väestön ryhmiin. Tarjontapotentialiaalia arvioitiin sekä rakenteen tarkastelun, että tarkentavan eri työvoiman ulkopuolisten ryhmien koulutusalarakenteen pohjalta. Selvityksen viimeisessä luvussa on koostettu yhteenvetona selvityksen keskeisimmät tulokset ja muodostettu johtopäätöksiä työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmien tarjontapotentialista.

Kuvassa 1. on kuvattu yleisellä tasolla työvoiman ja työvoiman ulkopuolisen väestön rakennetta. Työvoima ja työvoiman ulkopuolinen väestö perustuu Tilastokeskuksen *väestön pääasiallisen toiminnan* käsitteeseen ja luokitteluun, jossa väestö määritellään (taloudellisen) toiminnan perusteella työvoimaan ja työvoiman ulkopuoliseen väestöön sekä tarkemmalla tasolla useisiin alaryhmiin. Koska *pääasiallisen toiminnan* luokat muistuttavat nimeämisperusteeltaan osin toisiaan ja kyseisten luokkien määrittelyiden oikea tulkinta on erittäin tärkeää selvityksen tulosten tulkinnan kannalta, on selitetaulukossa 1 määritetty kaikki selvityksen kannalta relevantit *pääasiallisen toiminnan* luokat². Määritelmät perustuvat Tilastokeskuksen luokitteluun.

Kuva 1 Työvoiman ja työvoiman ulkopuolinen väestö

² Erityisen huomionarvoista on merkittävä ero työvoiman ulkopuolisen väestön ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmien välillä.

Selitetaulukko 1 Väestön pääasiallisen toiminnan määritelmät sekä muut keskeiset käsitteet

KESKEISET KÄSITTEET	MÄÄRITELMÄ
TYÖIKÄINEN VÄESTÖ	15-64-vuotias väestö TAI 18-64-vuotias väestö, joskus myös muilla ikäryhmittelyillä. Sisältää kaikki kyseiseen ikäryhmään kuuluvat katsomatta pääasialliseen toimintaan.
ELÄKEIKÄINEN VÄESTÖ	Yli 64-vuotias väestö, henkilö saattaa kuitenkin toiminnaltaan olla eläkeläisen sijaan työllinen.
TYÖVOIMA	Työlliset henkilöt + työttömät henkilöt. Alle 18-vuotiaat tai yli 75-vuotiaat eivät kuulu työvoimaan, vaikka tekisivät töitä.
TYÖLLINEN VÄESTÖ	Vuoden viimeisenä viikkona ansiotyötä tehneet 18-74-vuotiaat henkilöt, jotka eivät ole työttöminä työnhakijoina TAI 18-74-vuotiaat henkilöt, jotka eivät kuulu työttömiin, opiskelijoihin, varus- ja siviilipalvelusmiehiin tai eläkeläisiin JA ovat tienanneet vuoden aikana yli tietyn summan palkkatuloja. Voidaan jakaa tarkemmin päätoimisiin työllisiin, työllisiin opiskelijoihin ja työllisiin eläkeläisiin. Työvoimaan kuuluva ryhmä.
TYÖTÖN VÄESTÖ	16-64-vuotiaat henkilöt, jotka ovat työttöminä työnhakijoina tai lomautettuna. Työvoimaan kuuluva ryhmä.
TYÖVOIMAN ULKOPUOLINEN VÄESTÖ	Henkilöt, jotka eivät kuulu työvoimaan (eivät ole päätoimisia työllisiä tai rekisteröityjä työttömiä). Koostuu lukuisista eri ryhmistä.
OPISKELIJAT JA KOULULAISET	Tutkintoa suorittavat tai työvoimakoulutuksessa olevat henkilöt, jotka ovat yli 14-vuotiaita ja jotka eivät ole työllisiä opiskelijoita.
VARUSMIEHET JA SIVIILIPALVELUSMIEHET	Henkilöt jotka ovat suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelusta. Kuuluvat työvoiman ulkopuoliseen väestöön.
ELÄKELÄISET	Henkilöt, joilla on voimassa oleva eläke vuoden viimeisellä viikolla tai jotka ovat saaneet vuoden aikana eläkettä yli tietyn rajan. Eläkeläiset voidaan jakaa päätoimisiin eläkeläisiin tai vuoden aikana eläköityneisiin. Eläkeläiset kuuluvat työvoiman ulkopuoliseen väestöön.
MUU TYÖVOIMAN ULKOPUOLINEN VÄESTÖ	Muut yli 14-vuotiaat henkilöt, jotka eivät sijoitu mihinkään muuhun työvoiman tai työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiin. Sisältää lukuisia tarkempia muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiä (tarkemmin tästä luvussa 2.2).

Lähde: Tilastokeskus, Pääasiallisen toiminnan luokituksen menetelmäseloste työssäkäyntitilastossa

2. Työvoiman ulkopuolella olevan väestön rakenne

2.1 Yleiskuva työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteesta

Työvoiman ulkopuolelle kuuluvat henkilöt, jotka eivät olleet vuoden lopussa työllisiä tai työttömiä. Perinteisesti työvoiman ulkopuolinen väestö on luokiteltu alle 15-vuotiaisiin, opiskelijoihin ja koululaisiin, varus- ja siviilipalvelusmiehiin, eläkeläisiin sekä muihin työvoiman ulkopuolisiin. Tämän selvityksen tavoitteena on kuvata työvoiman ulkopuolisen väestön rakennetta tarjontapotentialin näkökulmasta. Tämän johdosta selvityksessä keskitytään ainoastaan yli 15-vuotiaiseen työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Lisäksi varus- ja siviilipalvelusmiehet on rajattu pois tarkastelusta.

Vuonna 2019 työvoiman ulkopuolella oli noin 1,8 miljoonaa aikuista, eli noin kolmasosa koko Suomen väestöstä. Suurin osa tästä työvoiman ulkopuolisesta väestöstä koostuu eläkeikäisestä, eläkkeellä olevasta väestöstä. Koko maassa yli 65-vuotiaita eläkeläisiä oli vuonna 2019 hieman alle 1,2 miljoonaa henkilöä eli noin 65 prosenttia työvoiman ulkopuolisesta väestöstä. 1,2 miljoonasta yli 65-vuotiaista eläkkeellä olevista henkilöstä 535 000 henkilöä oli yli 74-vuotiaita (43,9 prosenttia). Tarjontapotentialin näkökulmasta yli 74-vuotiaiden eläkeläisten merkitys on vähäinen. Myös yli 74-vuotiaat eläkeläiset rajataan selvityksen ulkopuolelle.

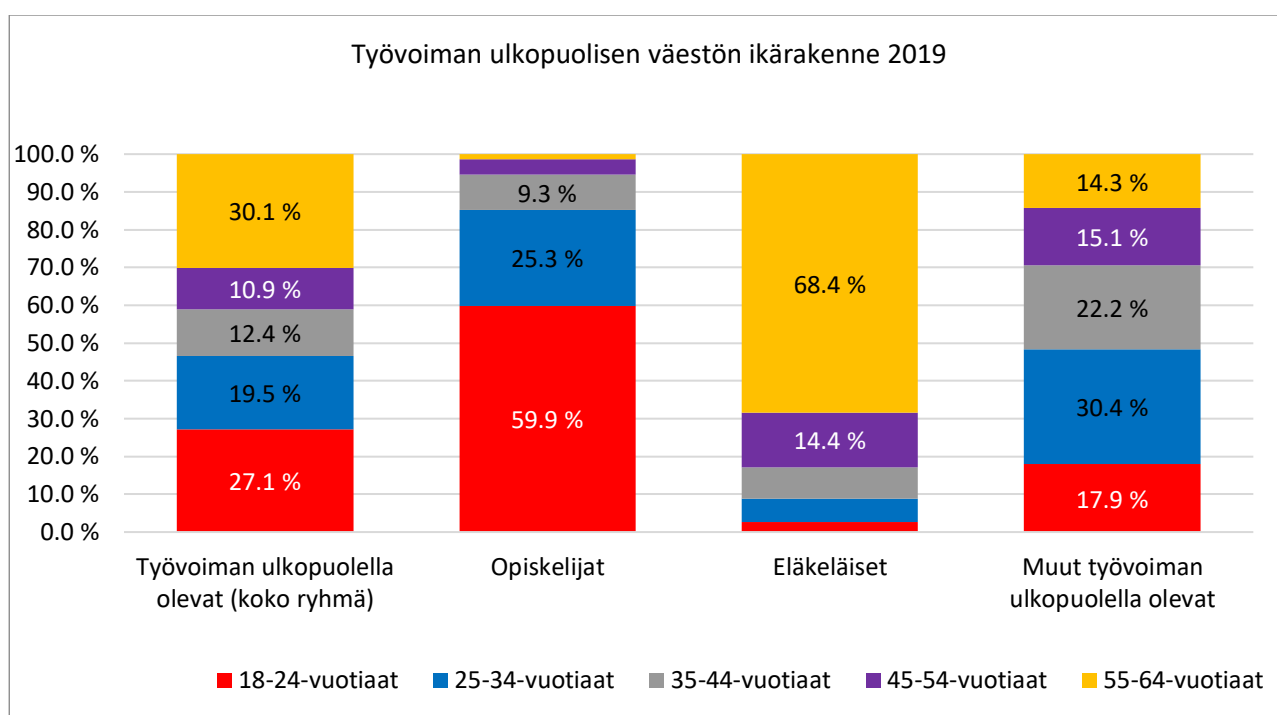
Suomessa asui 670 000 iältään 65–74-vuotiaista eläkeläistä vuonna 2019. Tämä ryhmä on yhä relevantti tarjontapotentialin näkökulmasta. Eläkeikäisistä 65–74-vuotiaista suhteellisen pieni osuus on työllisiä (4 prosenttia vuonna 2019), mutta muihin Pohjoismaihin verrattuna 65–74-vuotiaat eläkeikäiset voivat tarjota nykyistä merkittävästi enemmän osaamista ja työvoimaa työmarkkinoille. 65–74-vuotiaat eläkeläiset muodostavat myös enemmistön (51,5 %) 15–74-vuotiaasta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä.

Myös työikäisestä väestöstä (15–64-vuotiaat) suurin yksittäinen työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmä ovat eläkeläiset, joita koko maassa asui noin 241 000 henkilöä vuonna 2019. Lähes vastaavan kokoinen työikäisten työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmä olivat opiskelijat, joita koko maassa asui 229 000 henkilöä vuonna 2019. Muu työvoiman ulkopuolisen väestö on kokoluokaltaan hieman pienempi: ryhmään kuului 173 000 henkilöä vuonna 2019. Nämä kolme työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmää ovat rakenteeltaan ja luonteeltaan (sekä tämän seurauksena tarjonta-potentialiltaan) hyvin erilaisia.

Koska työvoiman ulkopuolinen väestö koostuu kolmesta luonteeltaan hyvin erilaisesta ryhmästä, työvoiman ulkopuolisen väestön ikärakenne vaihtelee merkittävästi (kuvio 1). Kokonaisuudessaan työvoiman ulkopuolisen väestön suurimmat luokat olivat 65–74- sekä yli 74-vuotiaat, mutta tätä selittää pelkästään eläkkeellä oleva eläkeikäinen väestö. Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä korostuvat etenkin nuoret työikäiset ja iäkkäät työikäiset. Noin 30 prosenttia työikäisistä työvoiman ulkopuolisista oli 55–64-vuotiaita ja 27 prosenttia 18–24-vuotiaita. 43

prosenttia työikäisistä sijoittuu 25–54-vuotiaiden ikäryhmään, joka muodostaa kuitenkin enemmistön työikäisestä väestöstä.

Nuorten ja iäkkäiden ikäryhmien korostunutta osuutta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä selittää eläkeläisten ja opiskelijoiden ryhmät. Lähes 70 prosenttia eläkkeellä olevista työikäisistä oli 55–64-vuotiaita (164 800 henkilöä), muodostaen suurimman yksittäisen ikäryhmän työikäisistä työvoiman ulkopuolisista. Tämän ryhmän suurta kokoa selittää lähinnä ennen eläkeikää eläköityneiden suuri määrä. Toisaalta eläkkeellä oli myös 76 000 iältään 18–55-vuotiasta henkilöä ja 41 400 iältään 18–44-vuotiasta henkilöä. Nuorten suurta osuutta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä selittää taas opiskelijat, joista 60 prosenttia oli 18–24-vuotiaita (85,2 prosenttia 18–34-vuotiaita).

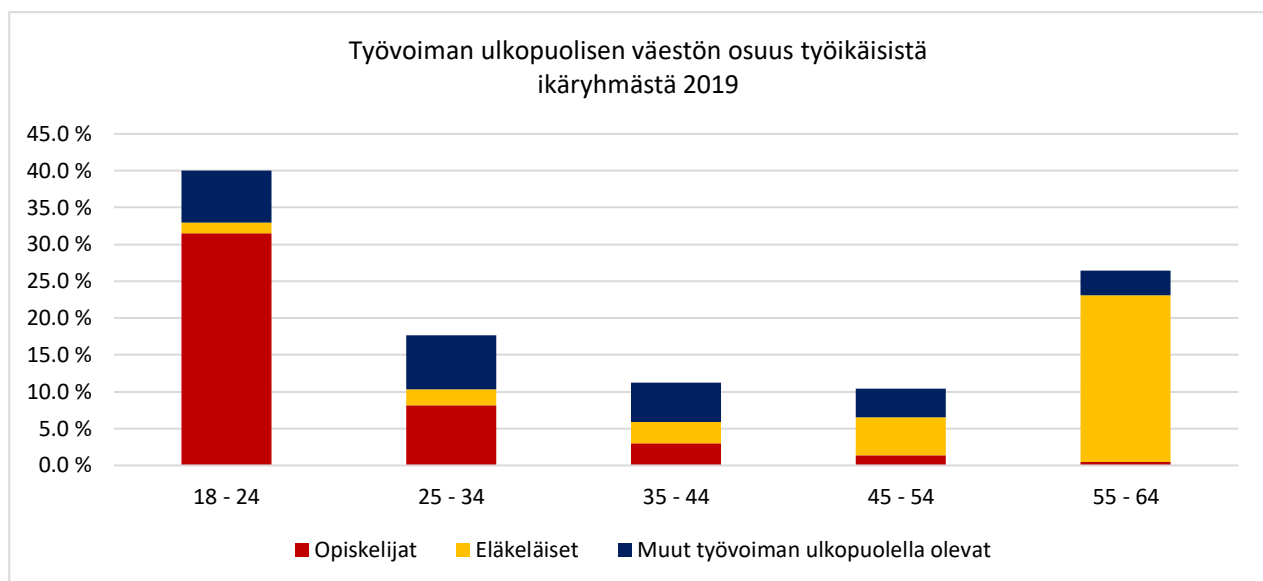
Kuvio 1 Työikäisten työvoiman ulkopuolella olevien luokkien ikäluokittainen jakauma. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

Muu työvoiman ulkopuolinen väestö jakaantuu ikärakenteeltaan tasaisemmin kuin eläkeläisten tai opiskelijoiden ryhmät. Suurimat ikäryhmät oli 25–34-vuotiaat (30,4 prosenttia) ja 35–44-vuotiaat (22,2 prosenttia). Muuta työvoiman ulkopuolista väestöä voi hahmottaa myös jakamalla ryhmä kahtia 18–34-vuotiaisiin, joihin kuuluu 48,3 prosenttia muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä sekä 35–64-vuotiaisiin, joihin kuuluu 51,7 prosenttia muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä.

Kuviossa 2. on kuvattu toisesta näkökulmasta työvoiman ulkopuolista väestöä iän mukaan. Kuviossa on kuvattu eri työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmien osuutta työikäisten ikäryhmistä vuonna 2019. Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korostunein 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä, jonka ikäisistä 40 prosenttia kuului työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Korkeaa osuutta selittää etenkin opiskelijoiden suuri osuus. Kuitenkin myös muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korostunut 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä, 7,1 prosenttia ikäryhmästä ei ollut

työllinen, työtön, opiskelija tai eläkeläinen. Eläkkeellä olevien osuus on 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä matala (1,4 prosenttia ikäryhmästä, 6 200 henkilöä).

Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus laskee nuorten ryhmään verrattuna merkittävästi 24–34-vuotiaiden ikäryhmässä, josta 17,7 prosenttia on työvoiman ulkopuolella. Laskeva työvoiman ulkopuolisen väestön osuus selittyy täysin opiskelijoiden merkittävästi pienemmällä osuudella. Eläkkeellä olevien osuus on ikäryhmässä matala (2,1 prosenttia ikäryhmästä), muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on taas 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä korkein kaikista työikäisten ikäryhmistä (7,3 prosenttia).

Kuvio 2 Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus eri työikäisten ikäryhmistä vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

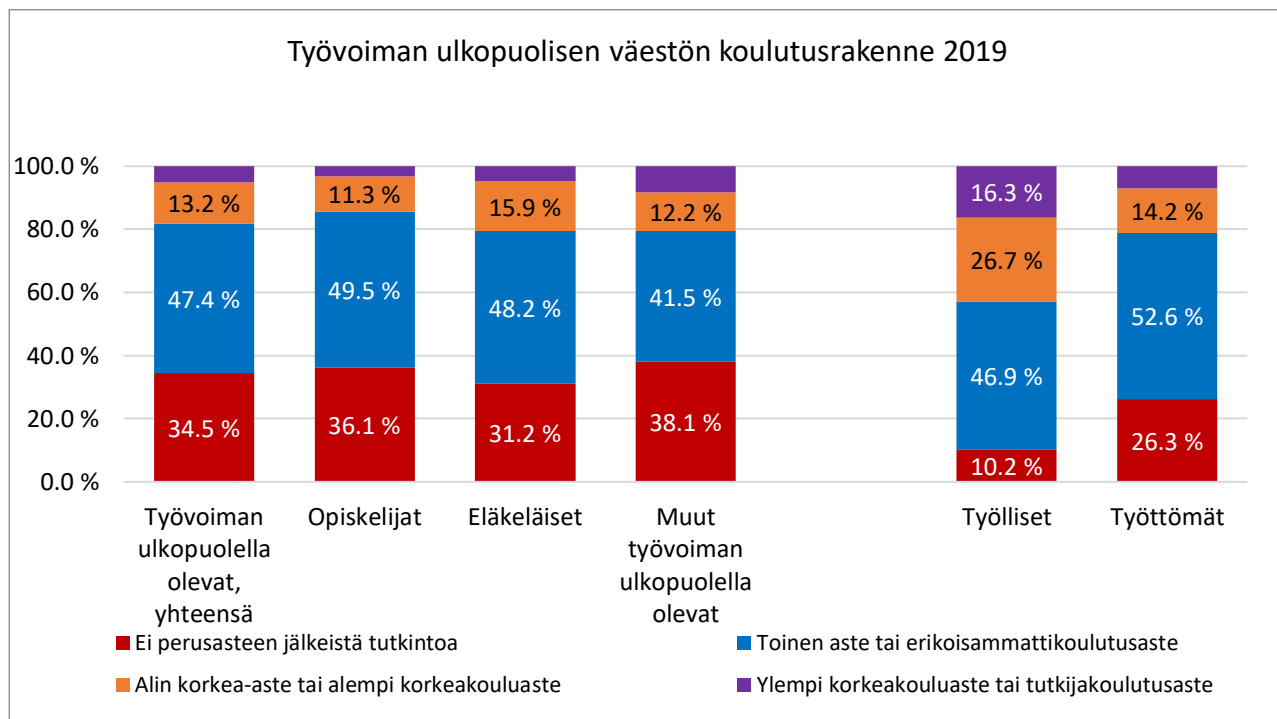
Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus oli erityisen matala 35–44-vuotiaiden ja 45–54-vuotiaiden ikäryhmissä, joista hieman yli 10 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella. Matalaa osuutta selittää opiskelijoiden marginaalinen osuus, mutta myös muun työvoiman ulkopuolisen väestön matala osuus. Eläkeikäisten osuus sen sijaan kasvaa etenkin 45–54-vuotiaiden ikäryhmässä. 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on taas korkea (26,4 prosenttia) eläkeikäisen väestön voimakkaasti kasvavan osuuden takia. 55–64-vuotiaiden ryhmässä muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on taas matalin työikäisten ryhmistä, jota selittää helpompi eläkkeelle siirtyminen nuorempiin ikäryhmiin verrattuna.

Kuviossa 3. on kuvattu työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakennetta vuonna 2019. Ikärakenteen suurista eroista huolimatta työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakenteen erot ovat kohtuullisen vähäisiä. Sen sijaan työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakenne eroaa merkittävästi työllisen väestön koulutusrakenteesta sekä kohtuullisesti työttömien koulutusrakenteesta.

Työvoiman ulkopuolisen väestön leimallinen piirre oli vain perusasteen tutkinnon suorittaneiden korostunut osuus. Noin 35 prosenttia työvoiman ulkopuolisesta väestöstä nojasi vain perusasteen

tutkintoon. Ero on valtava etenkin työllisiin verrattuna: työllisistä ainoastaan joka kymmenellä ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Myös työttömien ryhmässä vain perusasteen suorittaneiden osuus on merkittävästi matalampi (26,3 %) kuin työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä. Työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä vain perusasteen suorittaneiden osuus on matalin eläkkeellä olevien työikäisten ryhmässä (31,2 prosenttia)³ ja korkein muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä (38,1 prosenttia). Vain perusasteen suorittaneiden osuus on korkea myös opiskelijoiden ryhmässä, mutta tätä selittää toisen asteen opiskelijat.

Hieman alle puolella työvoiman ulkopuolisesta väestöstä korkein suoritettu tutkinto oli toisen asteen tutkinto. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus korostuu etenkin opiskelijoiden ryhmässä, mitä selittää korkea-asteella opiskelevien taustatutkinnot. Myös eläkkeellä olevien työikäisten ryhmässä toisen asteen tutkintojen merkitys on korostunut ja toisen asteen tutkintojen osuus on hieman suurempi kuin työllisten ryhmässä. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä toisen asteen suorittaneiden osuus on taas hieman matalampi kuin eläkeläisten tai työllisten ryhmässä. Työttömien ryhmässä toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus korostuu voimakkaammin kuin työllisten tai työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä

Kuvio 3 Työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusluokittainen jakauma. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus vaihtelee työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä merkittävästi. Korkea-asteen ja etenkin ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on matala etenkin opiskelijoiden ryhmässä, sillä merkittävä osa opiskelijoista on suorittamassa nimenomaan korkea-asteen tutkintoa. Työikäisten eläkeläisten ja muun työvoiman ulkopuolisen

³ Eläkeiässä olevien eläkeläisten ryhmässä vain perusasteen suorittaneiden osuus on vielä huomattavasti korkeampi (42,2 prosenttia).

väestön ryhmässä noin viidesosa oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Eläkeläisten ryhmässä alemman korkea-asteen tutkintojen osuus on huomattavan korostunut suhteessa ylemmän korkea-asteen tutkintoihin. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on eläkeläisten ryhmää korostuneempi. Työllisten ryhmään verrattuna korkea-asteen suorittaneiden osuus on hyvin matala työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmään verrattuna, sillä 43 prosenttia työllisistä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Ero työttömien ryhmään oli sen sijaan vähäinen.

Tutkijankoulutuksen suorittaneiden osuus työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on hyvin matala, sillä työvoiman ulkopuolisesta väestöstä vain 0,7 prosenttia oli suorittanut tutkijankoulutuksen (työllisistä henkilöistä 1,6 prosenttia oli suorittanut tutkijankoulutuksen). Työvoiman ulkopuolisista tutkijankoulutuksen suorittaneista enemmistö sijoittui muut työvoiman ulkopuoliset -ryhmään; eläkeläisten työikäisten ryhmässä vain 0,5 prosenttia oli suorittanut tutkijankoulutuksen. Opiskelijoiden ryhmässä ryhmän luonteen vuoksi osuus oli vielä tätäkin merkittävästi matalampi (tutkijakoulutusta suorittava opiskelija ei sijoitu tähän ryhmään ennen valmistumistaan).

Työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakenteessa on myös eroja sukupuolittain. Ero selittyy etenkin muun työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteellisilla eroilla. Muun työvoiman ulkopuolisten ryhmän miehillä vain perusasteen suorittaneiden osuus on erittäin korkea. 43,3 prosentilla muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön sijoittuvista miehistä ei ollut perusasteen jälkeistä koulutusta (naisten ryhmässä 33,3 prosenttia). Käänteisesti muun työvoiman ulkopuolisen väestön naisten ryhmässä korkea-asteen suorittaneiden osuus oli merkittävästi miesten ryhmää korkeampi (25,6 prosenttia naisilla, 14,6 prosenttia miehillä).

2.2 Muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkempi jakauma

Taulukossa 1. on kuvattu tarkemmalla ryhmittelyllä työvoiman ulkopuolista väestöä Suomessa. Ryhmittely perustuu Tilastokeskuksen kokeelliseen tarkennettuun pääasiallisen toiminnan luokitteluun. Luokittelussa eri toiminnalliset ryhmät on jaettu tarkempiin alatasoihin tarkemman toiminnan perusteella. Henkilön toiminnallinen ryhmä määrittyy vuoden lopun toiminnan perusteella.

Tarkempi luokitus ei tarkenna merkittävästi eläkeikäisten ryhmän tai opiskelijoiden ryhmän rakennetta, mutta tuottaa huomattavaa lisätietoa muun työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteesta. Muu työvoiman ulkopuolinen väestö jakaantuu tarkemman toiminnan mukaan useisiin, luonteeltaan erilaisiin ryhmiin.

Taulukko 1 Työvoiman ulkopuolisen väestön rakenne toiminnan mukaan vuonna 2019

Opiskelijat	Määrä 2019	Osuus (%) 2019
9.- tai 10.-luokkalaiset	65143	16,2 %
Tutkintoa Suomessa suorittavat	313216	78,1 %
Työvoimakoulutuksessa olevat	10107	2,5 %
Opintotukea saavat, eivät opiskele Suomessa	12458	3,1 %
Eläkeläiset	Määrä 2019	Osuus (%) 2019
Päätoimiset eläkeläiset (Alle 75-vuotiaat)	811442	84,5 %
Vuoden aikana eläköityneet	55943	5,8 %
Vuoden aikana työskennelleet eläkeläiset	92612	9,6 %
Muut työvoiman ulkopuoliset	Määrä 2019	Osuus (%) 2019
Työvoimapolitiittisissa aktiivipalveluissa olevat	30073	16,9 %
Vuoden aikana työskennelleet	28990	16,2 %
Omaisuuksilla elävät	2321	1,3 %
Alle 3-vuotiaiden lasten kotivanhemmat	22685	12,7 %
Kotona vanhempiansa luona asuvat aikuiset	16425	9,2 %
16 - 29-vuotiaat ilman tutkintoa olevat nuoret, eivät asu vanhempiansa luona	13776	7,7 %
Vailla vakinaista asuntoa olevat	8618	4,8 %
Muut tuntemattomat	55563	31,1 %

Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot: väestön pääasiallinen toiminta

Merkittävin yksittäinen muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmä oli vuonna 2019 työvoimapolitiittisissa aktiivipalveluissa olevat (selittäen 16,9 prosenttia ryhmästä). Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt, jotka olivat vuoden viimeisellä viikolla kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa tai muissa työvoimapolitiittisissa aktiivipalveluissa. Työvoimapolitiittisissa aktiivipalveluissa olevien ryhmän sukupuolijakauma on suhteellisen tasainen, 54 prosenttia ryhmään kuuluvista on miehiä. Ulkomaiden kansalaisten osuus ryhmästä on korostunut, sillä työikäisistä ulkomaiden kansalaisista 3,5 prosenttia kuului tähän työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmään (Suomen työikäisistä kansalaisista 0,7 %).

Lähes vastaavan kokoisen ryhmän muodostavat vuoden aikana työtä tehneet henkilöt. Ryhmään kuuluvat henkilöt, jotka eivät vuoden viimeisellä viikolla olleet palkkatyössä tai työttömänä työnhakijana, mutta tienasivat kuluvan vuoden aikana 1 000 – 8 400 euroa palkkatuloa. Tätä vähemmän tienanneet sijoittuvat muihin työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiin, tätä enemmän tienanneet taas sijoittuvat työllisten ryhmään (vaikka he eivät olisi palkkatyössä vuoden viimeisellä viikolla). Palkkatulojen ylärajan seurauksena ryhmään eivät sijoitu henkilöt, jotka ovat olleet suurimman osan vuodesta töissä, mutta ovat jättäytyneet tai joutuneet lyhyeksi aikaa työvoiman

ulkopuolelle syystä tai toisesta. Useimmista työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmistä poiketen, vuoden aikana töitä tehneiden ryhmässä naisten osuus on korostunut: ryhmään kuuluvista 59,2 prosenttia oli naisia. Ulkomaiden kansalaisten osuus oli ryhmässä maltillisesti korostunut, 1,5 prosenttia työkäisistä ulkomaiden kansalaisista kuului vuoden aikana töitä tehneiden työvoiman ulkopuolisten ryhmään (Suomen kansalaisista vastaava osuus oli 0,8 prosenttia).

Työvoiman tarjontapotentiaalin näkökulmasta aktiivipalveluissa olleet ja vuoden aikana työskennelleet muodostavat ehkä potentiaalisimman ryhmän työmarkkinoiden tarjonnan näkökulmasta, sillä ryhmään kuuluvat ovat olleet osana työmarkkinoita kuluvan vuoden aikana.

Tarjontapotentiaalin kannalta relevantti ryhmä ovat myös alle 3-vuotiaiden lasten kotivanhemmat, jotka muodostavat kolmanneksi suurimman työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän (12,7 prosenttia muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä). Ryhmään kuuluvat työvoiman ulkopuoliset henkilöt, joiden asuntokuntaan kuuluu alle kolmevuotias lapsi. Ryhmä on muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä poiketen erittäin naisvaltainen: 93,4 prosenttia ryhmään kuuluvista on naisia. Alle 3-vuotiaiden kotivanhempien osuus on erityisen korostunut naispuolisten työkäisten ulkomaan kansalaisten ryhmässä. 15-64-vuotiaista työkäisistä naisista, jotka ovat ulkomaan kansalaisia, 6,4 prosenttia oli alle 3-vuotiaan lapsen kotivanhempana (Suomen kansalaisten ryhmässä vastaava osuus oli 1,0 prosenttia).

On huomionarvoista, että ryhmään kuuluvat saattavat olla työvoiman ulkopuolella myös muista syistä, kuin lapsen takia: esimerkiksi henkilö on saattanut olla työvoiman ulkopuolella jo ennen lapsen syntymää tai henkilö on joutunut työvoiman ulkopuolelle muista syistä lapsen ollessa alle kolmevuotias. Ryhmän suora tarjontapotentiaali riippuneekin hyvin merkittävästi tarkemmista taustasyistä, joita ei kuitenkaan ole mahdollista selvittää kansallisista tilastolähteistä.

Noin 30 000 muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvaa henkilöä ovat joko vanhempiansa luona asuvia aikuisia tai 16–29-vuotiaita vanhempien luona asumattomia, ilman tutkintoa olevia nuoria. Kotona vanhempien luona asuvat muodostavat hieman suuremman ryhmän (9,2 prosenttia kaikista muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvista). Kotona vanhempien luona asuvista aikuisista selvä enemmistö (66,2 %) on miehiä. Kansalaisuuden perusteella ryhmässä on vain vähän eroja. Ryhmän tarjontapotentiaalin arviointi vaatisi tarkempia taustatietoja ryhmään kuuluvista.

16–29-vuotiaita vanhempien luona asumattomia, ilman tutkintoa olevia nuoria voi tulkita erittäin korkean syrjäytymisriskin ryhmäksi. Ryhmään kuuluvat nuoret eivät ole tienanneet vuoden aikana yli 1 000 euroa palkkatuloina, eivät ole työttöminä työnhakijoina tai aktiivipalveluissa, eivät ole opiskelemassa ja henkilöiden osaamistaso on koulutuksen perusteella hyvin matala (ei peruskoulun jälkeistä tutkintoa tai tutkinto on tuntematon)⁴. Ryhmässä miesten osuus on kohtuullisesti korostunut, 60,3 prosenttia ryhmään kuuluvista nuorista on miehiä. 16–29-vuotiaita vanhempien luona asumattomien, ilman tutkintoa olevien nuorten ryhmässä ulkomaan kansalaisten osuus on erittäin korkea suhteessa ulkomaan kansalaisten määrään. 16-29-vuotiaista ulkomaan kansalaisista 7,4 prosenttia kuului tähän työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmään, Suomen

⁴ Ryhmään kuuluvat eivät myöskään ole laitospöytä.

kansalaisista ryhmään kuului vain 0,7 prosenttia vastaavan ikäisistä henkilöistä. Ryhmän suora tarjontapotentiali työmarkkinoille on oletettavasti vähäinen jo pelkän matalan osaamistason seurauksena.

Pienempiä työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiä ovat vailla vakinaista asuntoa olevat (4,8 prosenttia muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä). Ryhmä sisältää myös työvoiman ulkopuolelle sijoittuvan laitospöestön (merkittävä osa laitospöestöstä kuuluu eläkeläisiin). Vailla vakinaista asuntoa olevat työvoiman ulkopuoliset ovat miesvaltainen ryhmä (miesten osuus 64 prosenttia). Ryhmässä ulkomaan kansalaisten osuus on erittäin korostunut, vaikka työikäisestä väestöstä vain 6,4 prosenttia on ulkomaan kansalaisia, vailla vakinaista asuntoa olevista työvoiman ulkopuolisista yli puolet on ulkomaan kansalaisia. Tätä saattaa kuitenkin osin selittää vastaanottokeskuksissa asuva väestö sekä todellisuudessa jo maasta poistunut väestö. Ryhmän tarjontapotentiali on oletettavasti vähäinen, ennen kuin asunnottomuuden syynä olevat tekijät on saatu korjattua.

1,3 prosenttia työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on omaisuustuloilla eläviä henkilöitä. Ryhmään kuuluvat eivät käy töissä, ole työttömänä tai eläkkeellä ja tienaaavat yli 20 000 euroa vuodessa omaisuustuloilla. Ryhmä on miesvaltainen (63 prosenttia miehiä) ja koostuu lähes pelkästään Suomen kansalaisista (97,3 prosenttia Suomen kansalaisia). Ryhmä poikkeaa jo pelkästään tulojen perusteella merkittävästi muista työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmistä. Ryhmään kuuluvien osaamistaso saattaa olla hyvinkin korkea, mutta pienen koon vuoksi ryhmän tarjontapotentiali on suhteellisen vähäinen.

Hieman alle kolmasosa työvoiman ulkopuolisesta väestöstä sijoittuu tuntematon -ryhmään. Ryhmä on oletettavasti hyvin moninainen, mutta muut tarkentavat ryhmät kertovat, mitä tuntematon -ryhmään kuuluvat henkilöt eivät ole. Tuntematon ryhmään kuuluvat eivät ole olleet työmarkkinoilla tai osallisina aktiivipalveluissa, he asuvat itsellisesti (eivät vanhempien luona, laitoksissa tai asunnottomana), he eivät elä omaisuustuloilla eikä heillä ole asuntokunnassa alle kolmevuotiaita lapsia. Ryhmään ei kuulu myöskään suuressa syrjäytymisriskissä olevia nuoria. Tuntematon ryhmän sukupuolijakauma oli suhteellisen tasainen, ryhmään kuuluvista 52,6 prosenttia oli miehiä. Ulkomaiden kansalaisten osuus ryhmästä oli erittäin korostunut: työikäisistä ulkomaan kansalaisista 8,8 prosenttia kuului tuntematon työvoiman ulkopuolinen -ryhmään, Suomen kansalaisista ryhmään kuului vain 1,2 prosenttia työikäisistä henkilöistä.

Tuntematon ryhmään kuuluvat 55 500 henkilöä ovat oletettavasti useimpia muita työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiä suuremmassa syrjäytymisriskissä, joka laskee oletettavasti ryhmän tarjontapotentialia. Ryhmän oletettavaa moninaisuutta ei kuitenkaan ole mahdollista tutkia tarkemmin saatavilla olevilla tilastotiedoilla.

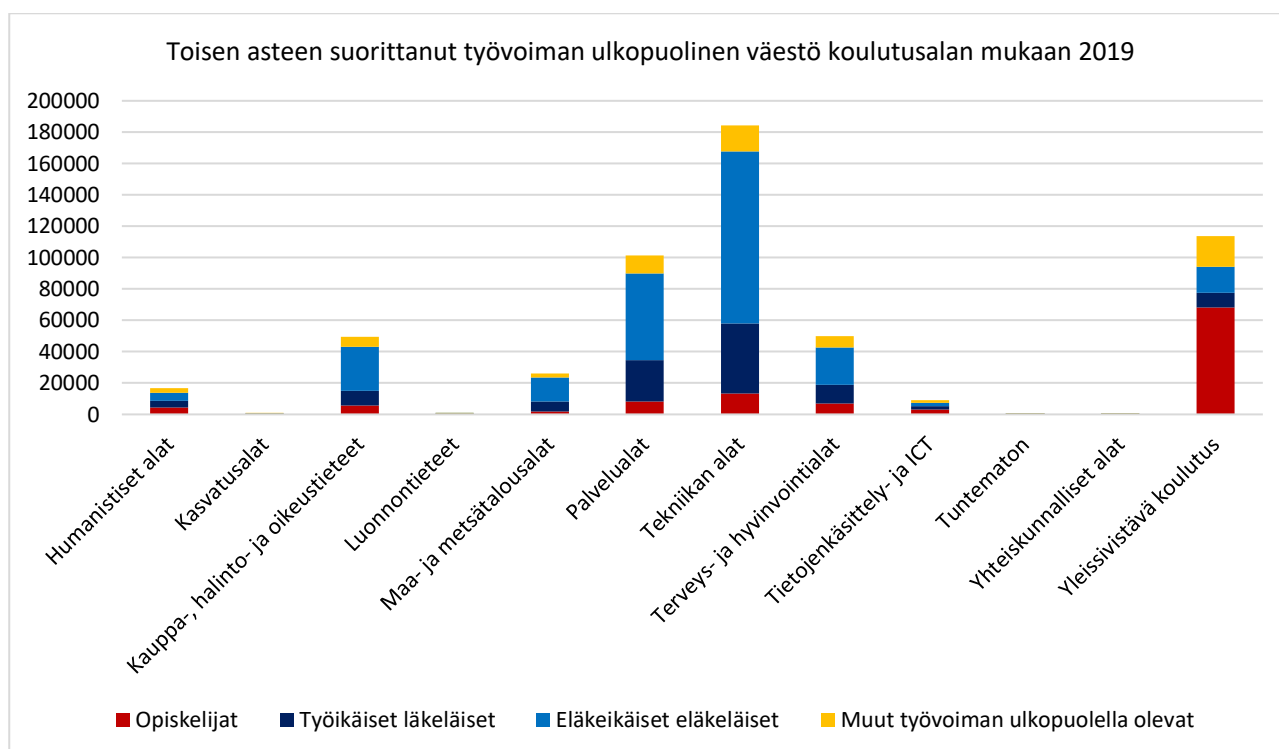
Tilastokeskuksen kokeellisen tilaston tarkemmalla rakenteella ei ole mahdollista tutkia tarkemmin työvoiman ulkopuolisen väestön rakennetta esimerkiksi ikärakenteen tai koulutusrakenteen perusteella.

3. Työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusalarakenne

Työvoiman ulkopuolisen väestön rakennetta ja tarjontapotentialiaa on tarkennettu kuvaamalla työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakennetta koulutuslaluokituksen kolmannella tasolla (Kansallinen koulutuslaluokitus 2016). Luokituksella on mahdollista tarkastella eläkeläisten, opiskelijoiden ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakennetta yhdessä ikärakenteen ja koulutusasteen kanssa. Tarkemmalla pääasiallisen toiminnan luokituksella (ks. luku 1.2) ei kuitenkaan ole mahdollista tarkastella koulutusalarakennetta. Tarkastelu perustuu Tilastokeskukselta erikseen tilattuun aineistoon Suomen ja maakuntien väestöstä pääasiallisen toiminnan, iän, koulutustason ja koulutusalan mukaan.

3.1 Toisen asteen tutkinnon suorittaneet työvoiman ulkopuoliset

Kuviossa 4 on kuvattu toisen asteen tutkinnon suorittanutta työvoiman ulkopuolista väestöä koulutusalan mukaan vuonna 2019. Mukana ovat vain henkilöt, joiden korkein suoritettu tutkinto on toisen asteen tutkinto. Kuviossa koulutusalaa on kuvattu pääkoulutusalan mukaan, liitetaulukossa 1 on kuvattu tarkemmalla jaolla toisen asteen suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusaloja.

Kuvio 4 Toisen asteen (korkein tutkinto) suorittanut työvoiman ulkopuolinen väestö yleisemmän koulutusalan mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto.

Suurin yksittäinen työvoiman ulkopuolisen väestön pääkoulutusala oli tekniikan alat. Alan tutkinnon oli suorittanut noin joka kolmas työvoiman ulkopuolinen henkilö eli 184 000 henkilöä vuonna 2019. Tekniikanala ei kuitenkaan säily merkittävimpana työvoiman ulkopuolisen väestön pääkoulutusalanana, jos tarkastellaan vain työikäistä työvoiman ulkopuolista väestöä. Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön suurin pääkoulutusala oli yleissivistävä koulutus, jonka oli suorittanut hieman alle kolmannes työvoiman ulkopuolisesta työikäisestä väestöstä. Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä korostuivat myös tekniikan ala (25,1 prosenttia koko ryhmästä), palvelualat (15,5 prosenttia ryhmästä) sekä terveyden ja hyvinvoinnin alat (8,4 prosenttia ryhmästä).

Erot koulutusalarakenteessa ovat kuitenkin merkittäviä työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmissä erilaisen ikärakenteen ja ryhmien luonteen seurauksena. Kuviossa 4 esitetyistä ryhmistä suurin on eläkeiässä olevat eläkeläiset (65–74-vuotiaat). Tässä ryhmässä erityisesti tekniikan alan painoarvo on hyvin suuri: toisen asteen tutkinnon suorittaneista eläkeikäisistä eläkeläisistä jopa 43 prosenttia oli suorittanut tekniikan alan tutkinnon. Tekniikan alalla erityisen suuren ryhmän muodostaa mekaniikka ja metallialan tutkinnon suorittaneet (45 000 henkilöä) sekä tekstiilialan tutkinnon suorittaneet (20 300 henkilöä).

Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä viidennes oli suorittanut palvelualan tutkinnon ja joka kymmenes kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden tutkinnon sekä terveys- ja hyvinvointialan tutkinnon. Tarkemmalla koulutusalarakenteella palvelualan tutkinnon suorittaneiden ryhmässä korostui etenkin hotelli- ja ravintola-ala sekä kotitalouspalvelut, kaupan-, hallinnon- ja oikeustieteiden tutkintojen ryhmässä kaupan ja hallinnon monialaiset tutkinnot sekä terveyden ja hyvinvoinnin alalla hoitotyön tutkinnot. Muihin työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiin verrattuna eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä humanististen alojen ja ICT-alojen tutkintojen merkitys oli erityisen vähäinen.

Työikäisten eläkeläisten koulutusalarakenne on suhteellisen lähellä eläkeikäisten eläkeläisten koulutusalarakennetta. Tekniikan alojen merkitys on vastaavasti erittäin korostunut, palvelualat muodostavat hieman yli viidenneksen tutkinnoista ja terveys- sekä hyvinvointialat noin kymmenesosan tutkinnoista. Työikäisten eläkeläisten ryhmässä yleissivistävän koulutuksen merkitys on hieman korostuneempi kuin eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä, kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden merkitys on taas hieman vähäisempi. Tarkempi koulutusalarakenne on myös hyvin samankaltainen, eläkeikäisten eläkeläisten ryhmään verrattuna tekstiilialan merkitys jää vähäisemmäksi.

Opiskelijoiden koulutusalarakenne poikkeaa luonnollisesti hyvin voimakkaasti eläkeläisten koulutusalarakenteesta. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ryhmässä ylivoimaisesti merkittävin koulutusala oli yleissivistävä koulutus, jonka oli suorittanut hieman yli 60 prosenttia kaikista toisen asteen suorittaneista opiskelijoista. Muista koulutusaloista merkittävin oli tekniikan alat (11,9 prosenttia ryhmästä), palvelualat (7,3 prosenttia) sekä terveys- ja

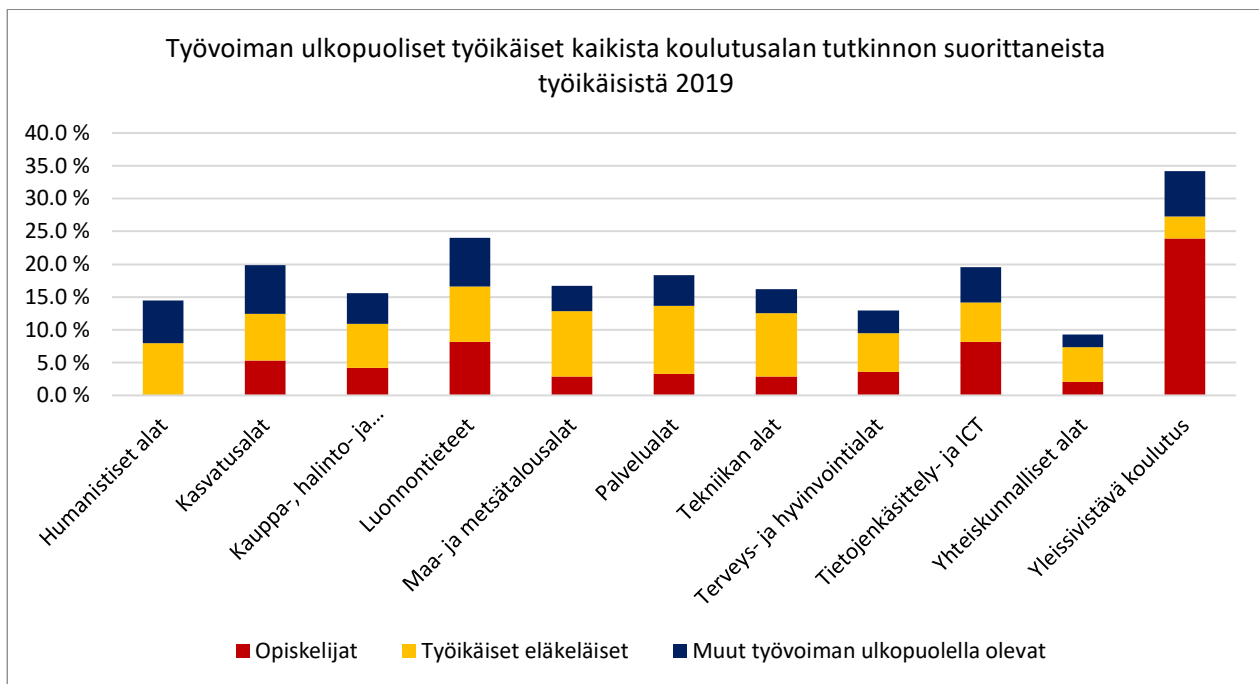
hyvinvointialat (6,3 prosenttia). Eläkeläisten ryhmiin verrattuna ICT-alojen ja humanististen alojen merkitys on myös korostunut opiskelijoiden ryhmässä.

Tarkempi koulutusalarakenne paljastaa suurempia eroja opiskelijoiden ja eläkeläisten ryhmien välillä. Esimerkiksi tekniikan alalla opiskelijoiden ryhmässä merkittävimpiä aloja olivat rakentaminen ja rakennussuunnittelu sekä elektroniikka ja automatiikka mekaniikan ja metallialan tutkintojen sijaan. Toisaalta hoitotyön sekä hotelli- ja ravintolan alan tutkintojen määrä oli suuri myös opiskelijoiden ryhmässä.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusalarakenne sijoittuu eläkeläisten ja opiskelijoiden ryhmien välimaastoon. Yleissivistävä koulutus on myös muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä merkittävin yksittäinen koulutusala, mutta ei läheskään yhtä merkittävä kuin opiskelijoiden ryhmässä (muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä 28,1 prosenttia oli suorittanut yleissivistävän koulutuksen). Yleissivistävän koulutuksen jälkeen merkittävimmät koulutusalat olivat tekniikan alat (23,3 prosenttia ryhmästä), palvelualat (16,6 prosenttia) ja terveyden sekä hyvinvoinnin ala (10,0 prosenttia). Opiskelijoiden ryhmän tavoin humanististen alojen ja ICT-alojen merkitys on selvästi korostuneempi kuin eläkeläisten ryhmässä. Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden merkitys on taas huomattavasti opiskelijoiden ryhmää korostuneempi, mutta vähemmän korostunut kuin eläkeläisten ryhmässä.

Myös toisen asteen suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkempi tutkintorakenne vastaa osin opiskelijoiden ja osin eläkeläisten tutkintorakennetta. Kaikkien muiden työvoiman ulkopuolisten ryhmien tavoin hoitotyön sekä hotelli- ja ravintola-alan tutkinnon suorittaneiden määrä on huomattava. Tekniikan alalla korostuvat sekä rakentamisen ja rakennussuunnittelun että mekaniikan ja metallialan tutkinnot. Eläkeläisten ryhmän tavoin kaupan ja hallinnon monialaiset koulutusohjelmien osuus on merkittävä.

Kuvio 5. kuvaa eri työikäisten työvoiman ulkopuolisten ryhmien osuutta kaikista työikäisistä saman tutkintoalan suorittaneista. Mukana ovat vain toisen asteen tutkinnon suorittaneet. Kuviossa ei ole edeltävästä kuvioista poiketen mukana eläkeikäisiä eläkeläisiä, sillä tässä ryhmässä verrokkiryhmä eroaa muiden ryhmien verrokkiryhmästä. Lisäksi eläkeikäiset eläkeläiset muodostavat kaikilla koulutusaloilla hyvin suuren enemmistön kyseisen tutkinnon suorittaneista saman ikäisestä väestöstä.

Kuvio 5 Työikäisten työvoiman ulkopuolisten eri ryhmien osuus kaikista saman koulutusalan tutkinnon suorittaneista työikäisistä (toisen asteen tutkinnot). Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto.

Toisen asteen suorittaneen työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön osuus kaikista saman tutkinnon suorittaneista työikäisistä vaihtelee koulutusaloittain noin 15 prosentin⁵ ja yli 30 prosentin välillä. Ääripäinä yleissivistävän koulutuksen suorittaneista 34,2 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella, kun taas terveys- ja hyvinvointialalla vain 13 prosenttia tutkinnon suorittaneista oli työvoiman ulkopuolella.

Koko työvoiman ulkopuolisen väestön vertailu ei kuitenkaan ole kovin mielekästä ryhmien erilaisen luonteen ja etenkin opiskelijoiden vaikutuksen takia. Opiskelijat selittävät täysin yleissivistävän koulutuksen suorittaneiden korostunutta osuutta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä: 24 prosenttia yleissivistävän koulutuksen suorittaneista oli opiskelijoita. Muilla aloilla opiskelijoiden painoarvo on vähäisempi, mutta vaihteleva. Esimerkiksi tekniikan sekä maa- ja metsätalouden alojen tutkintojen suorittaneista alle kolme prosenttia oli opiskelijoita, kun taas ICT, humanististen sekä luonnontieteiden alojen työikäisestä väestöstä yli kahdeksan prosenttia oli opiskelijoita.

Yksittäisistä tarkemmista koulutusaloista opiskelijoiden osuus oli erityisen korostunut musiikin ja esittävän taiteen sekä kuvataiteen alojen tutkintoja suorittaneiden ryhmässä. Erot opiskelijoiden osuuksissa selittynevät ensisijaisesti eri alojen jatkokoulutusmahdollisuuksilla (ja tarpeella) sekä ikärakenteen eroilla. Aineisto ei mahdollista opiskelijoiden aiemman tutkinnon ja nykyisen suoritettavan tutkinnon yhdistämistä, joten ei ole mahdollista osoittaa, kuinka suuri osa opiskelijoista suorittaa saman koulutusalan jatkotutkintoa.

⁵ Yhteiskunnallisilla aloilla työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on vielä pienempi, mutta alan toisen asteen tutkinnon suorittaneita on hyvin vähän (573 koko maassa).

Työikäisten eläkeläisten ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus eri koulutusalojen koko työikäisestä väestöstä vaihtelee alle 10 prosentin ja hieman yli 15 prosentin välillä. Työikäisten eläkeläisten osuus on korostunein palvelualoilla, tekniikan aloilla sekä maa- ja metsätalouden aloilla. Näillä aloilla noin 15 prosenttia työikäisestä väestöstä oli eläkkeellä. Eläkeläisten erittäin korostunut osuus etenkin palvelu- ja tekniikan aloilla on osin yllättävää, sillä kyseisten alojen keski-ikä tai 55–64-vuotiaiden osuus ei ole erityisen suuri. Eläkeläisten osuus työikäisestä väestöstä oli erityisen matala yleissivistävän koulutuksen, ICT-alojen ja terveys- sekä hyvinvointialojen tutkintojen suorittaneiden ryhmissä. Tarkemmista koulutusaloista eläkeläisten osuus työikäisistä on erityisen korostunut sotilas- ja puolustusala⁶, kone-, energia- ja sähkötekniikan sekä maa- ja metsätalouden yleisillä koulutusohjelmilla.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee hieman alle neljän prosentin ja hieman yli seitsemän prosentin välillä. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on erityisen matala tekniikan, terveyden ja hyvinvoinnin sekä maa- ja metsätalouden tutkintojen suorittaneiden ryhmissä. Erityisen korkea muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on luonnontieteiden ja kasvatustieteiden tutkintojen suorittaneiden ryhmissä. Myös humanististen alojen tutkintojen suorittaneiden ryhmässä muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korostunut.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus vaihtelee huomattavasti voimakkaammin tarkemmalla koulutusalarakenteella tarkasteltuna: ääripäinä yksittäisillä koulutusaloilla vain noin prosentti tutkinnon suorittaneista kuului muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön (esim. sotilas- ja puolustusala, johto- ja hallinto, vanhus- ja vammaistyö), kun taas yksittäisillä aloilla yli 10 prosenttia tutkinnon suorittaneista työikäisistä kuului muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön (esim. kuvataideala, kaupan ja hallinnon yleiset koulutusohjelmat, palvelualojen yleiset koulutusohjelmat).

Toisen asteen suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialiaalia on tarkasteltu tarkemmin kuviossa 6. Kuvioissa tarkastellaan koulutusaloittain työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja saman alan työttömien osuuden⁷ korrelaatiota. **Lyhyen ajanjakson tarjontapotentialin näkökulmasta vähäistä korrelaatiota voisi pitää toivottavana, sillä tällöin matalan työttömyyden aloille (joilla työvoimapula on todennäköisempi) voisi löytyä lisää työvoimaa työvoiman ulkopuolisesta väestöstä.**

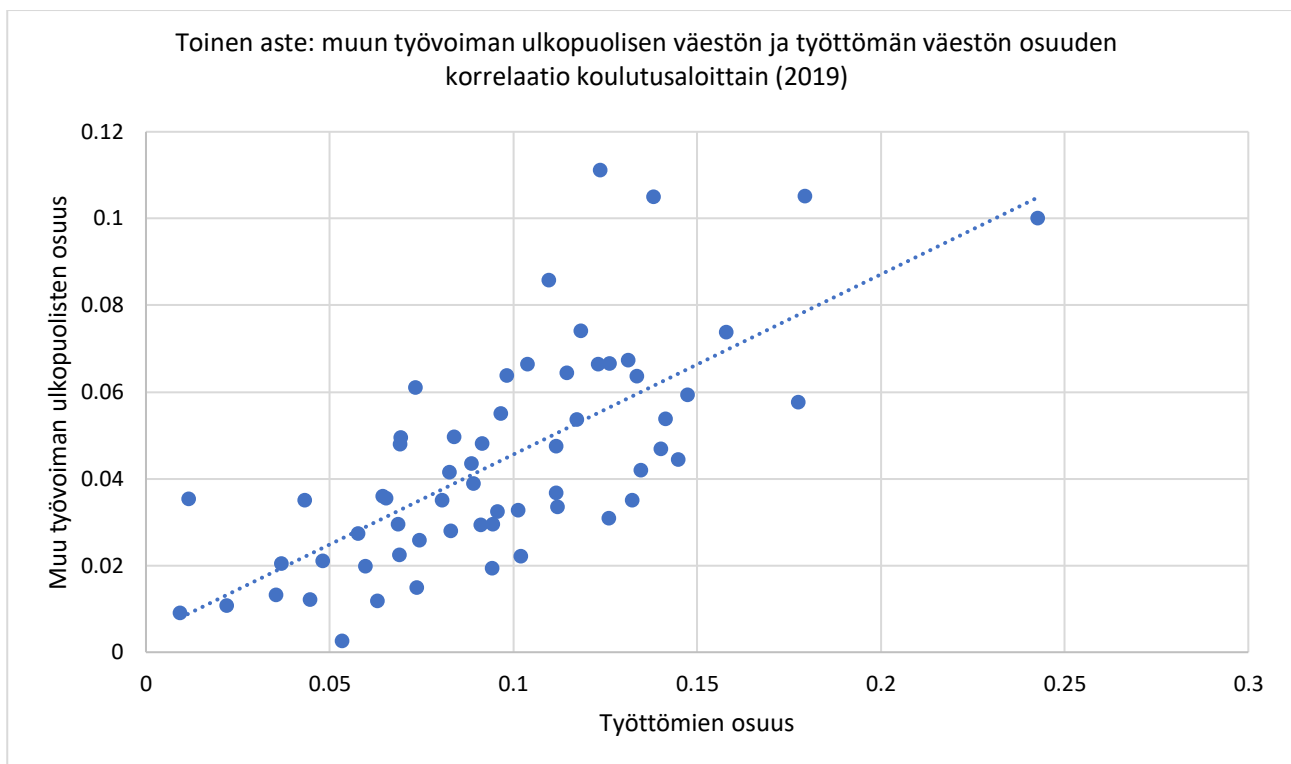
Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömien osuuden korrelaatio on suhteellisen vahva ($R^2=0,51$). Käytännössä tämä tarkoittaa, että työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korkea samoilla aloilla, joissa työttömien osuus työikäisestä väestöstä on myös korkea. Toisen asteen suorittanut muu työvoiman ulkopuolinen väestö ei siis tarjoa merkittävästi uutta työvoimaa aloille, joissa työttömien osuus on jo ennestään korkea korkean työllisyysasteen seurauksena, sillä näillä aloilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on myös matala. Korrelaatiokerroin on vielä korkeampi ($R^2=0,59$), mutta käänteinen, jos tarkastellaan muun työvoiman ulkopuolisen väestön ja työllisen väestön osuuden korrelaatiota. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on

⁶ Alan matala eläköitymisikä selittää korostunutta osuutta.

⁷ Huom! Kyseessä ei ole työttömyysaste (työttömien osuus työvoimasta) vaan työttömien osuus työikäisestä väestöstä.

matala aloilla, joilla työllisyysaste on korkea ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korkea aloilla, joilla työllisyysaste on matala.

Toisen asteen suorittaneiden työikäisten eläkeläisten osuus ja opiskelijoiden osuus ei korreloi vastaavasti työttömien osuuden kanssa muun työvoiman ulkopuolisen väestön tavoin (eläkeläiset $R^2=0,0847$, opiskelijat $R^2=0,167$; ei esitetty kuviona). Eri koulutusalan suorittaneiden opiskelijoiden tai työikäisten eläkeläisten osuus ei siis korostu samoilla aloilla kuin työttömien osuus. Tämä tarkoittaa, että opiskelijoiden ja työikäisten eläkeläisten ryhmistä voi löytyä työvoimaa myös aloilla, joissa työllisyysaste on tällä hetkellä korkea ja työttömien osuus matala. Tarkastelu perustuu kuitenkin pelkästään suoritettuun tutkintoon, joka ei vielä takaa osaamisen kohtaantoa.

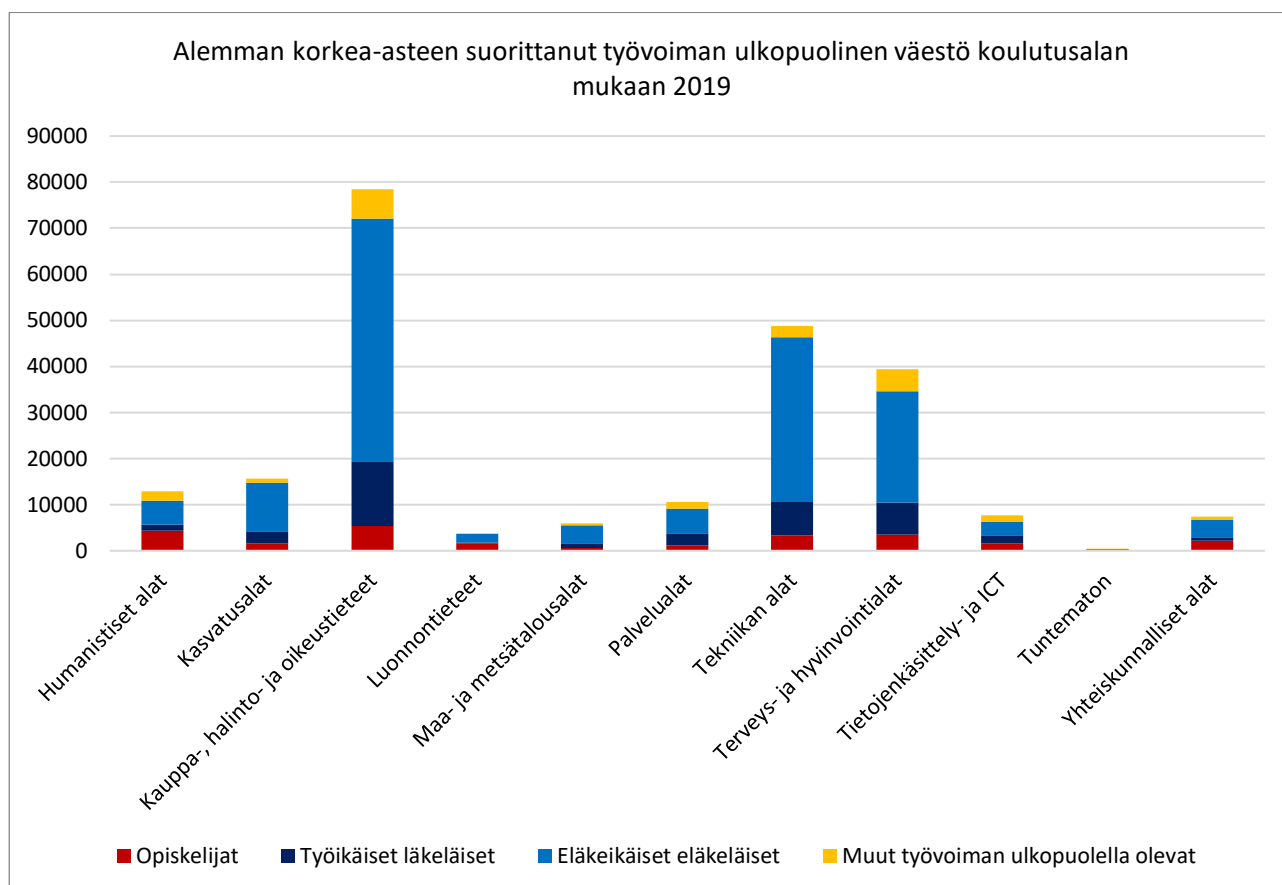
Kuvio 6 Muun työvoiman ulkopuolisen väestön ja työttömien väestön osuuden (työikäisestä väestöstä) korrelaatio vuonna 2019.

3.2 Alemman korkea-asteen suorittaneet työvoiman ulkopuoliset

Kuviossa 7 kuvataan alemman korkea-asteen (alin- ja alempi korkea-aste) suorittaneen työvoiman ulkopuolisten määrää pääkoulutusalan mukaan. Liitetaulukossa 2 on kuvattu vastaavasti neljässä työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä alemman korkea-asteen suorittaneiden määrää tarkemmalla koulutuslaluokittelulla.

Kolme alaa (kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet, tekniikka sekä terveys- ja hyvinvointi) selittävät yli 70 prosenttia alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneesta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä. Suurin työvoiman ulkopuolisen väestön ala on kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet. 34

prosenttia alemman korkea-asteen suorittaneista työvoiman ulkopuolisista sijoittui kyseiselle alalle. Tekniikan alan suorittaneiden osuus oli 21,1 prosenttia, terveyden ja hyvinvoinnin alan suorittaneiden osuus oli 17,1 prosenttia. Muiden alojen osuus yksittäin jäi alle 10 prosenttiin. Jos tarkastellaan vain työikäistä työvoiman ulkopuolista väestöä, kyseiset kolme alaa säilyvät selvästi suurimpina ja muodostavat 64 prosenttia alemman korkea-asteen suorittaneesta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä. Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä palvelualojen, humanististen alojen ja ICT-alojen merkitys kuitenkin kasvaa hieman.

Kuvio 7 Alemman korkea-asteen (korkein tutkinto) suorittanut työvoiman ulkopuolinen väestö yleisemmän koulutusalan mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto.

Erot ovat luonnollisesti suuria työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmissä ikärakenteen ja ryhmien luonteen erojen seurauksena. Eläkkeellä olevien eläkeläisten ryhmän ja työikäisten eläkeläisten ryhmät ovat koulutusalarakenteeltaan suhteellisen samanlaisia: kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet muodostavat selvästi suurimman koulutusalan (noin 36 % molemmissa ryhmissä), tekniikan alat toiseksi suurimman ryhmän (eläkeikäisten ryhmässä 25 %, työiässä olevien ryhmässä 19 %) ja terveys sekä hyvinvointiala kolmanneksi suurimman ryhmän (noin 17 % molemmissa ryhmissä). Eläkeiässä olevia eläkeläisiä ja työiässä olevia eläkeläisiä erottaa etenkin ICT- ja palvelualan merkitys, joka on huomattavasti korostuneempi työiässä olevien eläkeläisten ryhmässä.

Eläkkeellä olevien eläkeläisten ryhmän ja työikäisten eläkeläisten ryhmät ovat myös tarkemmalla koulutusarakenteella tarkasteltuna suhteellisen samanlaisia. Molemmissa ryhmissä suurimmat

tarkemmat koulutusalat ovat kaupan ja hallinnon monialaiset koulutusohjelmat, hoitotyö, mekaniikka ja metalliala, rakentaminen ja rakennussuunnittelu sekä sähkö ja energia. Tarkemmalla jaolla erottavia tekijöitä ovat esimerkiksi sosiaalityö ja -ohjaus sekä ICT:n monialaiset koulutusohjelmat, joiden merkitys on huomattavasti suurempi työiässä olevien eläkeläisten ryhmässä.

Opiskelijoiden ryhmä eroaa sen sijaan merkittävästi eläkkeellä olevien työvoiman ulkopuolisten ryhmistä. Tämä on oletettua jo pelkästään ikärakenteen suurten erojen sekä jatkokoulutuksen merkityksen takia. Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet ovat suurin pääkoulutusala myös opiskelijoiden ryhmässä, mutta alan painoarvo on huomattavasti vähäisempi (21,1 prosenttia opiskelijoiden ryhmästä). Humanististen alojen merkitys on opiskelijoiden ryhmässä taas erittäin suuri eläkeläisten ryhmiin verrattuna. 17,1 prosenttia alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista opiskelijoista oli suorittanut humanististen alojen tutkinnon. Merkittäviä aloja olivat myös tekniikan sekä terveyden ja hyvinvoinnin alat. Eläkeläisten ryhmään verrattuna myös yhteiskunnallisten alojen tutkinnon suorittaneiden osuus on opiskelijoiden ryhmässä korkea (8,3 prosenttia). On huomionarvoista, että merkittävä osa opiskelijoiden ryhmästä saattaa suorittaa saman koulutusalan jatkotutkintoa (esim. maisteri-vaiheen tutkintoa).

Tarkemmalla koulutusaluokituksella myös opiskelijoiden ryhmässä merkittävin yksittäinen koulutusala oli kaupan ja hallinnon monialaiset koulutusohjelmat. Eläkeläisten ryhmän tavoin hoitotyön merkitys oli myös suuri. Etenkin eläkeikäisistä eläkeläisistä poiketen ICT-alan monialaiset koulutusohjelmat muodostavat toiseksi suurimman tarkemman koulutusalaryhmän opiskelijoiden keskuudessa. Eläkeläisistä poiketen tekniikan alan merkittävin koulutusala opiskelijoiden ryhmässä oli kone-, energia- ja sähkötekniikka, lisäksi kielten opiskelu sekä yksittäisten tieteen alojen (sosiaalitieteet, oikeustieteet) merkitys oli korostunut opiskelijoiden ryhmässä.

Toisen asteen tutkinnon tavoin alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvat sijoittuvat koulutusalarakenteen perusteella opiskelijoiden ja eläkeläisten ryhmien välimaastoon. Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet muodostivat muun työvoiman ulkopuolisen väestön suurimman yksittäisen pääkoulutusalan (30,8 %): alan merkitys oli eläkeläisten ryhmiä pienempi, mutta opiskelijoiden ryhmää suurempi. Opiskelijoiden ja eläkeläisten ryhmiin verrattuna terveyden ja hyvinvoinnin alan merkitys oli muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä merkittävän korostunut. Yli viidennes (22,9 %) alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneesta muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä oli suorittanut terveyden ja hyvinvoinnin alan tutkinnon. Tekniikan alojen osuus oli taas matalampi kuin eläkeläisten ja opiskelijoiden ryhmässä. Humanististen alojen osuus oli noin 10 prosenttia kaikista muun työvoiman ulkopuolisen väestön suorittamista tutkinnoista, mikä on eläkeläisiin verrattuna korkea osuus, mutta suhteellisen matala opiskelijoihin verrattuna.

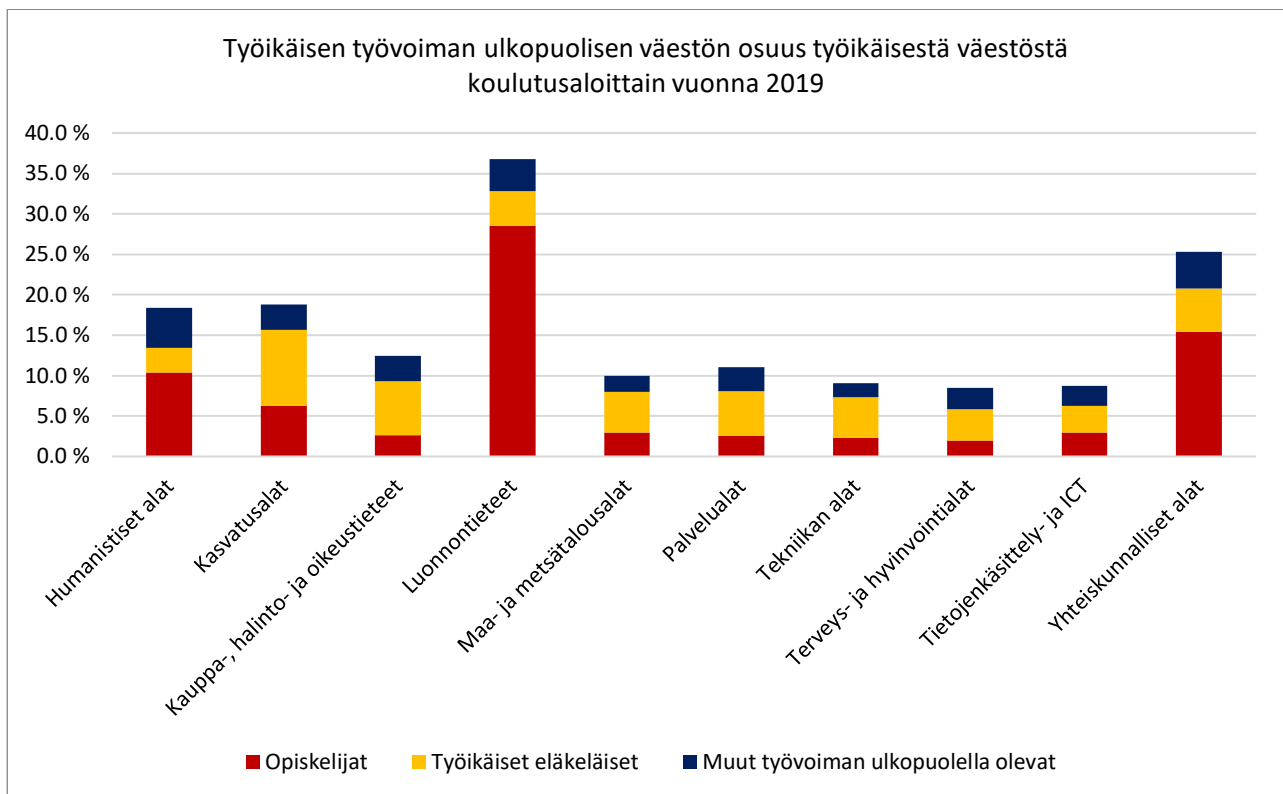
Kaikkien työvoiman ulkopuolisten ryhmien tavoin suurin yksittäinen tarkempi koulutusala muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä oli kaupan ja hallinnon monialaiset koulutusohjelmat. Opiskelijoiden tavoin ICT-alan monialaiset koulutusohjelmat muodostavat myös merkittävän muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkemman koulutusalan. Opiskelijoihin ja eläkeläisiin verrattuna hoitotyön merkitys korostui muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkemmissa koulutusaloissa.

Lisäksi muista ryhmistä poiketen myös hotelli- ja ravintola-alan tutkinnot korostuivat kyseisessä ryhmässä.

Kuviossa 8 on kuvattu työikäisen alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden eri työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmien osuutta kaikista työikäisistä alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista. Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus vaihtelee alle 10 prosentin ja yli 20 prosentin välillä eri pääkoulutusaloilla. Suuria eroja selittää kuitenkin etenkin opiskelijoiden vaihteleva osuus, osalla pääkoulutusaloista jatko-opintojen merkitys on huomattavasti korostuneempi kuin toisilla aloilla (esim. yliopistojen kandidaatin tutkinnon suorittaneet vrt. amk-tutkinnot).

Opiskelijoiden osuus eri pääkoulutusalojen työvoiman ulkopuolisesta väestöstä vaihtelee vain muutamasta prosentista jopa yli neljännekseen. Ylivoimaisesti korostunein opiskelijoiden osuus on luonnontieteiden alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työikäisten ryhmässä, josta 28,5 prosenttia oli opiskelijoita. Muilla aloilla opiskelijoiden osuus jää huomattavasti matalammaksi. Opiskelijoiden osuus oli korkea myös humanistisilla sekä yhteiskunnallisilla aloilla, joita selittää etenkin jatkotutkinnot. Opiskelijoiden osuus työikäisestä väestöstä oli erityisen matala terveyden ja hyvinvoinnin alalla, jonka alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista vain 2,0 prosenttia oli opiskelijoita. Opiskelijoiden osuus oli matala myös kaupan-, hallinnon ja oikeustieteiden, tekniikan, maa- ja metsätalouden sekä palveluiden aloilla. Näillä aloilla alle kolme prosenttia työikäisistä oli opiskelijoita.

Tarkemmalla koulutusaluokituksella opiskelijoiden osuus saman koulutusalan tutkinnon suorittaneista työikäisistä vaihtelee luonnollisesti pääkoulutusaloja voimakkaammin. Yksittäisillä koulutusaloilla yli 30 prosenttia työikäisistä oli opiskelijoita (biologia, biokemia, geotieteet, uskonto ja teologia), kun taas osalla aloista vain noin prosentti työikäisistä oli opiskelijoita (esim. rakentaminen ja rakennussuunnittelu, hoitotyö). Mediaanialalla noin viisi prosenttia työikäisistä oli opiskelijoita.

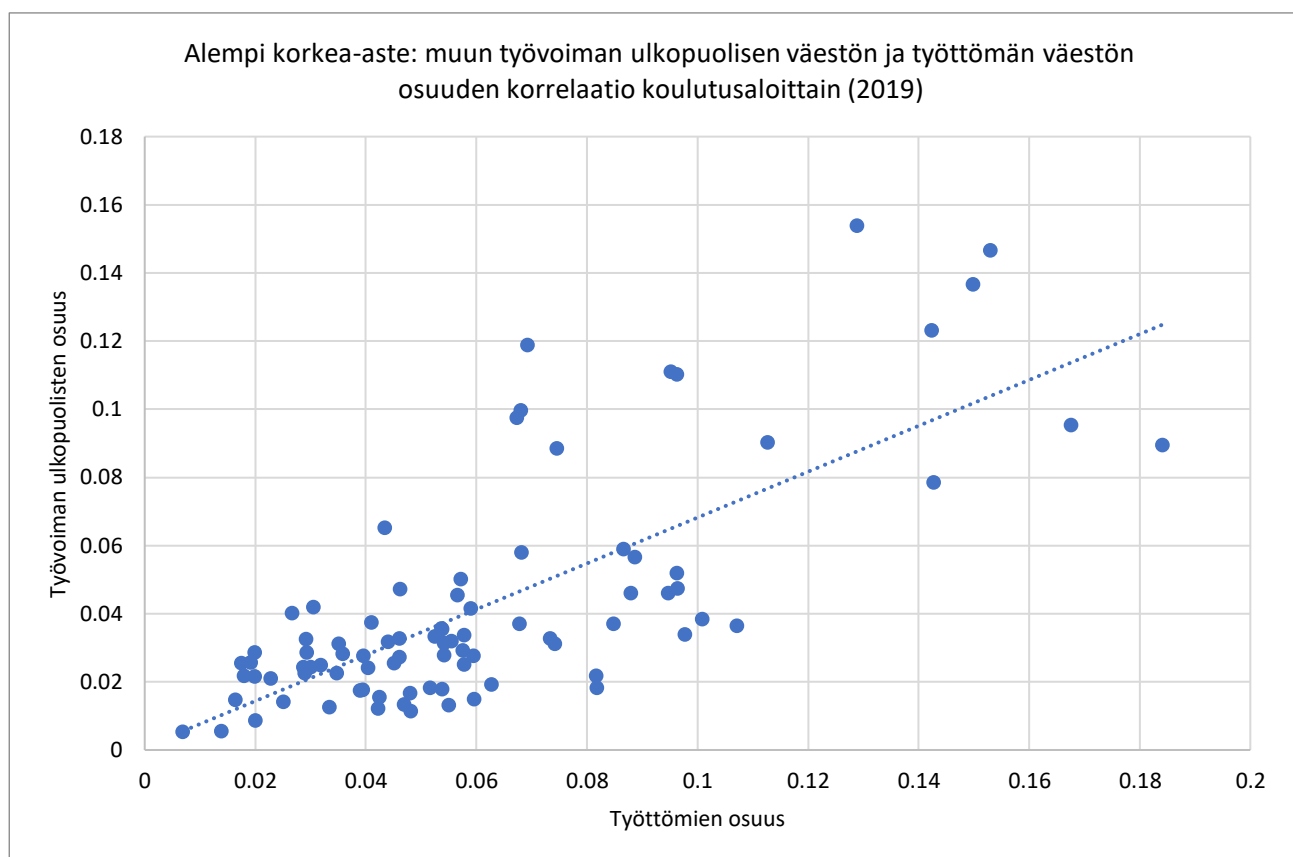
Kuvio 8 Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden eri työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmien osuutta kaikista työikäisistä alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmistä vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Työikäisten eläkeläisten ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus koko alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työikäisten ryhmästä vaihtelee hieman yli viiden prosentin ja noin 10 prosentin välillä. Eläkkeellä olevien työikäisten osuus on erityisen korostunut kasvatusalalla, jonka alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista jopa 9,4 prosenttia oli eläkkeellä. Tätä selittää kuitenkin ensisijaisesti kasvatusalojen alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden hyvin iäkäs ikärakenne. Muilla pääkoulutusaloilla vaihtelu työikäisten eläkeläisten osuudessa on suhteellisen vähäistä, erityisen matala työikäisten eläkeläisten osuus on humanistisilla aloilla alan nuoremmen ikärakenteen takia. Tarkemmalla koulutusaloilla työikäisten eläkeläisten osuus vaihtelee alle prosentista yli 20 prosenttiin. Työikäisten eläkeläisten osuus korostuu alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden luokanopettajien koulutuksen suorittaneiden ryhmässä sekä sotilas ja puolustusalailla, jossa eläköityminen tapahtuu suhteellisen matalassa iässä. Työikäisten eläkeläisten osuus on erityisen matala esimerkiksi eläinlääketieteen ja maa- ja metsätalouden monialaisten tutkintojen suorittaneiden ryhmissä.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä vastaavan koulutusalan väestöstä vaihtelee hieman alle kahden prosentin ja viiden prosentin välillä. Muu työvoiman ulkopuolinen väestö korostuu etenkin humanististen alojen tutkinnon suorittaneiden, yhteiskunnallisten alojen sekä luonnontieteiden ryhmissä. Muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvien osuus on erityisen matala maa- ja metsätalouden sekä tekniikan alojen tutkinnon suorittaneiden työikäisten ryhmissä. Tarkemmalla koulutusaloittain vaihtelu on selvästi suurempaa: yksittäisillä aloilla kuten suojelualalla ja moottoriajoneuvo-, laiva- ja lentokonetekniikan aloilla alle prosentti

työikäisistä kuului muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Kahdeksalla alalla enemmän kuin joka kymmenes työikäinen kuului työvoiman ulkopuoliseen väestöön (esim. humanististen ja taidealojen sekä kasvatustieteiden yleiset koulutusohjelmat).

Kuviossa 9 on tarkasteltu muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömien osuuden korrelaatiota koulutusaloittain. Näiden kahden välinen korrelaatio on suhteellisen korkea ($R^2=0,55$). Korkea korrelaatio tarkoittaa, että työttömyys ja työvoiman ulkopuolinen väestö keskittyy samoille koulutusaloille, kun taas täystyöllisyyttä ja työvoimaa lähentyvillä aloilla ei ole merkittävää reserviä muussa työvoiman ulkopuolisessa väestössä. Käytännössä korrelaation perusteella voidaan päätellä, että alemman korkeasta tutkinnon suorittanut muu työvoiman ulkopuolinen väestö ei tarjoa ainakaan laaja-alaista työvoimatarjontaa työvoimasta kärsiville aloille.

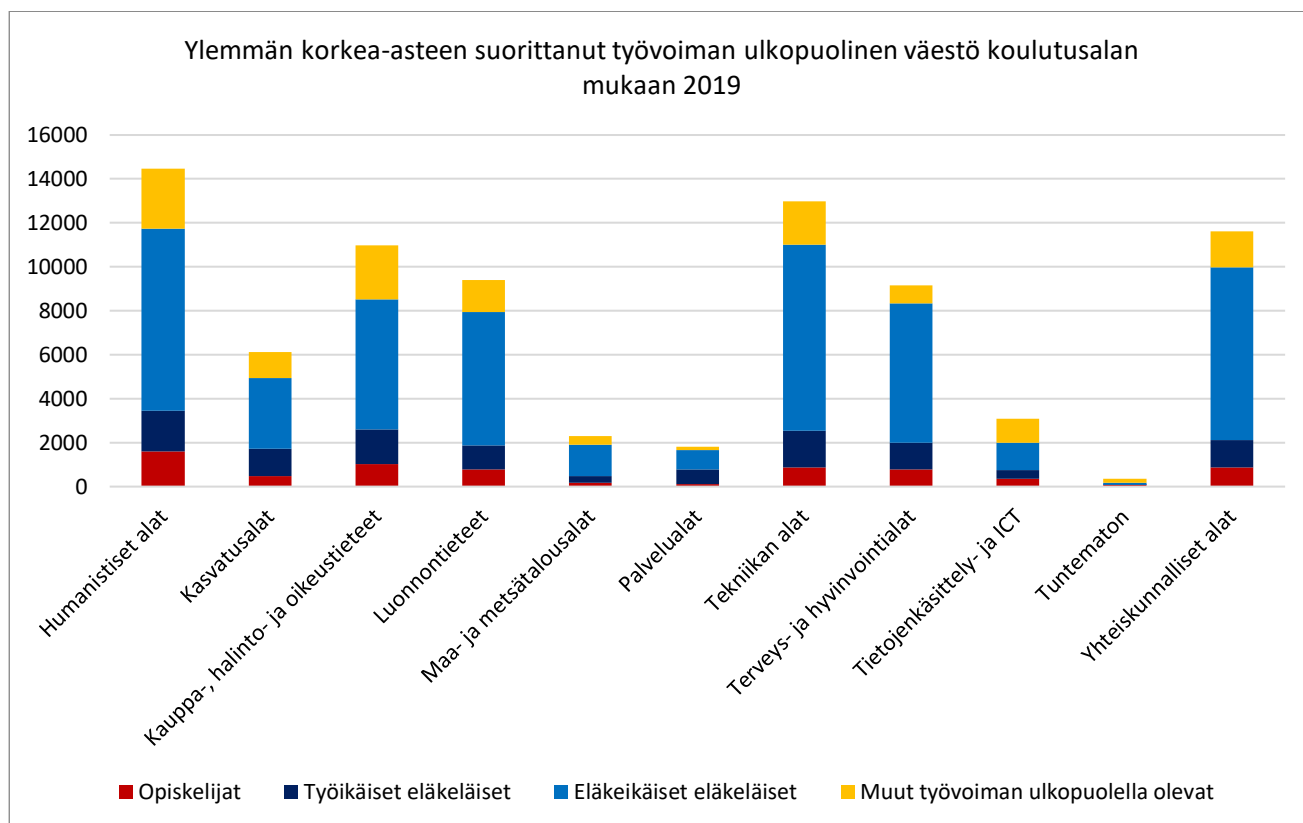
Kuvio 9 Alemman toisen asteen tutkinnon suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömän työvoiman osuuden korrelaatio koulutusaloittain. Lähde: Tilastokeskuksen erillisaineisto

Työikäisten eläkeläisten osuuden ja opiskelijoiden osuuden korrelaatio työttömien osuuden kanssa koulutusaloittain on matala (työikäiset eläkeläiset $R^2=0,023$, opiskelijat $R^2=0,021$). Työikäisten eläkeläisten ja opiskelijoiden osuus koulutusaloittain ei siis ole yhteydessä alan työllisyystilanteeseen. Nämä työvoiman ulkopuoliset ryhmät voivat siis tarjota lisää työvoimaa yksittäisille koulutusaloille, joissa ei ole enää merkittävää "työttömien" reserviä.

3.3 Ylemmän korkea-asteen suorittaneet työvoiman ulkopuoliset

Kuvio 10 kuvaa ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön määrää koulutusaloittain vuonna 2019. Liitetaulukossa 3 kuvataan alla olevaa kuviota vastaavasti neljässä työvoiman ulkopuolisessa ryhmässä työvoiman ulkopuolisen väestön määrää tarkemmalla koulutusalaaluokituksella.

Ylemmän korkea-asteen suorittaneet työvoiman ulkopuoliset jakaantuvat eri koulutusaloilla tasaisemmin kuin toisen asteen tai alemman korkea-asteen suorittaneet työvoiman ulkopuoliset. Merkittävimmät työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusluokat ovat humanistiset alat (17,6 prosenttia kaikista työvoiman ulkopuolisista), tekniikan alat (15,2 prosenttia) sekä yhteiskunnalliset alat (14,1 prosenttia). Jos tarkastellaan vain työikäisiä työvoiman ulkopuolisia henkilöitä, rakenne säilyy suhteellisen samanlaisena. Humanististen alojen sekä kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden osuus työvoiman ulkopuolisesta väestöstä kasvaa hieman, kun taas yhteiskunnallisten alojen osuus vähenee hieman.

Kuvio 10 Ylemmän korkea-asteen suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön määrä ryhmittäin ja pääkoulutusaloittain. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työikäisten eläkeläisten ja eläkeikäisten eläkeläisten koulutusalarakenne on suhteellisen samanlainen. Merkittävimmät pääkoulutusalat ovat molemmissa ryhmissä humanistiset alat (noin 16,5 % ryhmästä) sekä tekniikan alat (15 % ja 17 % ryhmästä). Eläkeikäisten ja työikäisten eläkeläisten koulutusrakenteen merkittävin ero on

kasvatusalojen ja yhteiskunnallisten alojen painoarvo. Työikäisten eläkeläisten ryhmässä kasvatusalojen merkitys on huomattavasti suurempi (10,9 prosenttia työikäisistä eläkeläisistä verrattuna 6,5 prosenttiin eläkeikäisistä eläkeläisistä). Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmästä taas 15,8 prosenttia oli suorittanut yhteiskunnallisten alojen ylemmän korkea-asteen tutkinnon, työikäisten eläkeikäisten ryhmässä vastaava osuus oli 11 prosenttia.

Tarkemmalla koulutuslajajaolla työikäisten ja eläkeikäisten eläkeläisten ryhmien välille muodostuu merkittäviä eroja. Työikäisten eläkeläisten ryhmässä suurimmat koulutusalat olivat kaupan ja hallinnon monialaiset ohjelmat, kielten opiskelu ja luokan opetus. Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä huomattavasti suuremman ryhmän muodostaa lääketieteen ja oikeustieteiden koulutusalat, joskin myös eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä kaupan ja hallinnon monialaiset ohjelmien sekä kielten opiskelun ohjelmat olivat merkittäviä ryhmiä.

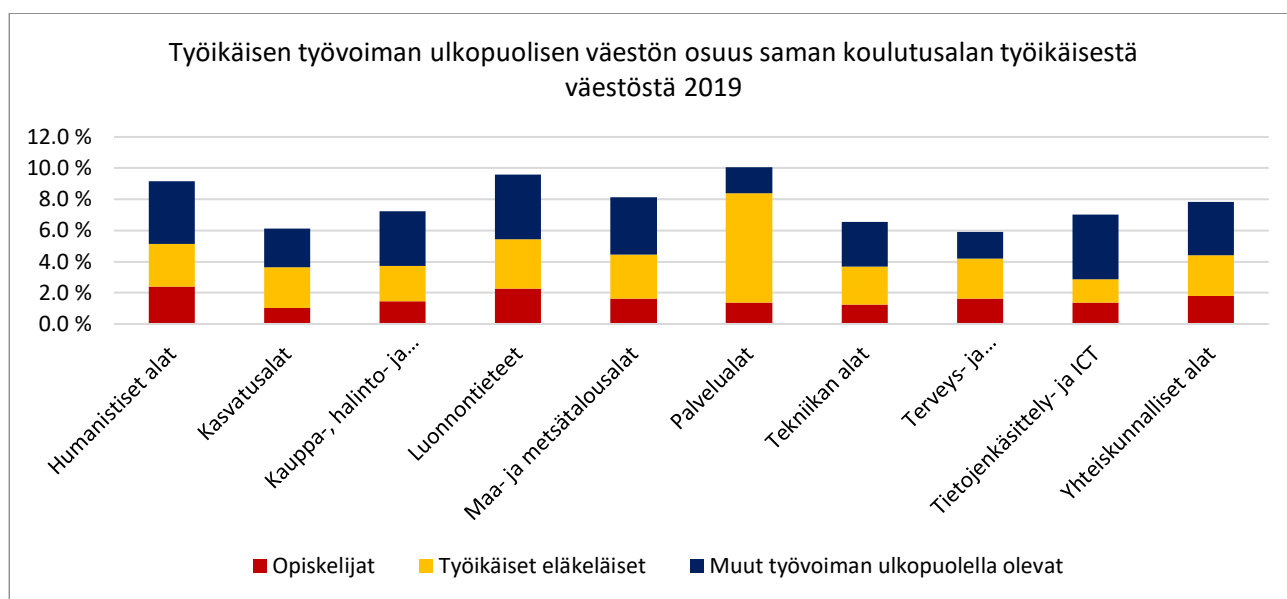
Ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden määrä on huomattavasti alempia koulutusasteiden tutkintoja suorittaneiden opiskelijoiden määrää vähäisempi. Käytännössä ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittanut opiskelija on joko tutkijankoulutuksessa tai opiskelee toista tutkintoa (toisen asteen ja alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmässä merkittävä osa opiskelijoista opiskelee saman alan jatkotutkimusta). Opiskelijoiden koulutusalarakenteen eroa muiden koulutustasojen tavoin merkittävästi eläkeläisten ryhmästä. Merkittävin opiskelijoiden aiempi ylempi korkea-asteen tutkinto oli humanististen alojen tutkinto: 22,4 prosenttia ylemmän korkea-asteen suorittaneista opiskelijoista oli suorittanut aiemmin kyseisen alan tutkinnon. Muita merkittäviä aloja olivat esimerkiksi kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden sekä yhteiskunnallisten alojen tutkinnot. Verrattuna eläkkeellä olevien ryhmään, ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden ryhmässä korostuivat humanististen alojen tutkinnot, ICT-tutkinnot sekä luonnontieteiden tutkinnot.

Tarkemmalla tutkintorakenteella ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden ryhmässä suurimmat koulutuslajaluokat olivat kaupan ja hallinnon monialaiset ohjelmat, kielten opiskelu sekä lääketieteen tutkinnot. Kohtuullisen merkittäviä taustatutkintoja olivat myös ICT-tutkinnot sekä kone-, energia- ja sähkötekniikan monialaiset tutkinnot.

Ylemmän korkea-asteen suorittanut muu työvoiman ulkopuolinen väestö eroaa koulutusalarakenteeltaan muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä. Opiskelijoiden tavoin humanististen alojen tutkinnot korostuivat merkittävästi (19,3 prosenttia ylemmän korkea-asteen suorittaneista muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä). Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden sekä ICT-alan tutkinnon suorittaneiden osuus muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on huomattavasti korostuneempi kuin opiskelijoiden tai eläkeläisten ryhmissä. Palvelualojen osuus muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on taas erityisen matala muihin työvoiman ulkopuolisiin ryhmiin verrattuna.

Tarkemmalla koulutusalarakenteella muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä korostuivat opiskelijoiden ja eläkeläisten tavoin kaupan ja hallinnon monialaiset ohjelmat, mutta näistä poiketen ICT-alat muodostivat myös huomattavan muun työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusalan. Muiden alojen osalta muu työvoiman ulkopuolinen väestö muistuttaa koulutusalarakenteeltaan pitkälti opiskelijoita.

Kuviossa 11 kuvataan ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneen työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön osuutta kaikista ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneista pääkoulutusaloittain vuonna 2019. Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee 6 – 10 prosentin välillä koulutusaloittain. Vaihteluväli on huomattavasti vähäisempi kuin matalammin koulutettujen työikäisten ryhmissä: matalampaa vaihteluväliä selittää etenkin ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden huomattavasti vähäisempi määrä ja osuus.

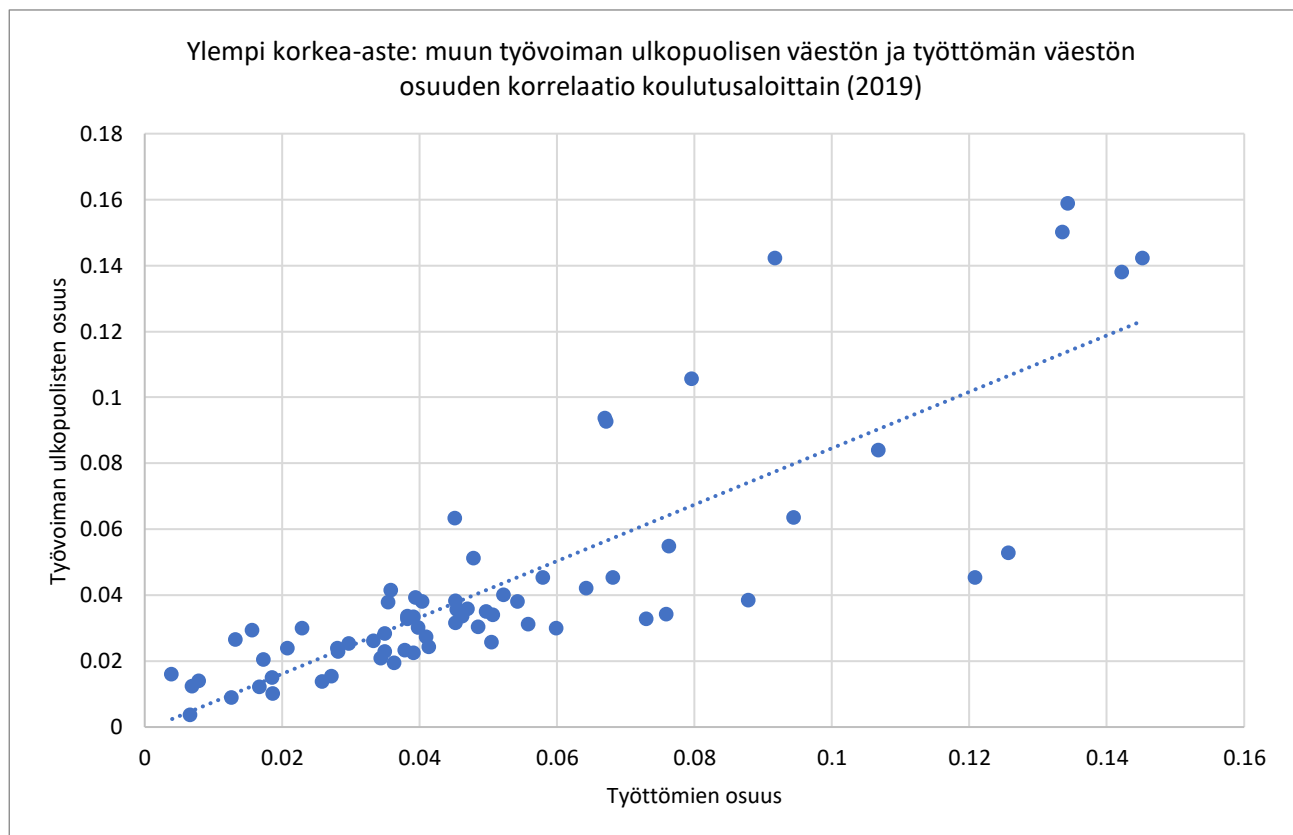
Kuvio 11 Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden eri työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmien osuutta kaikista työikäisistä ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmistä vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto.

Opiskelijoiden osuus ylemmän korkea-asteen suorittaneista työikäisistä vaihtelee 1 ja 2,5 prosentin välillä. Opiskelijoiden osuus on korostunein humanististen alojen sekä luonnontieteiden tutkintojen suorittaneiden ryhmissä. Muilla koulutusaloilla alle kaksi prosenttia ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneista työikäisistä oli opiskelijoita. Opiskelijoiden osuus oli erityisen matala kasvatusaloilla sekä tekniikan aloilla. Tarkemmalla koulutusaluokituksella opiskelijoiden osuus oli kuitenkin suhteellisen korkea (yli 5 prosenttia työikäisistä) useissa yleisiä koulutusohjelmia suorittaneiden ryhmissä, esimerkiksi terveyden- ja hyvinvoinnin, henkilökohtaisten palveluiden sosiaali- ja käyttäytymistieteiden sekä kasvatusalojen yleisissä koulutusohjelmissä.

Työikäisten eläkeläisten ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus vaihteli koulutusaloittain 5 – 9 prosentin välillä. Työikäisten eläkeläisten osuus oli useimmilla koulutusaloilla matala, noin 2-3 prosenttia työikäisistä. Ylemmän korkea-asteen tutkinnon palvelualoilla suorittaneiden ryhmä poikkeaa täysin muista ylemmän korkea-asteen koulutusaloista, sillä seitsemän prosenttia alan tutkinnon suorittaneista työikäisistä oli eläkkeellä. Eroa selittää tarkempi koulutusalarakenne: ryhmään kuuluvien sotilas- ja puolustusalan tutkinnon suorittaneista työikäisistä 15 prosenttia on eläkkeellä alalla työskentelevien matalan eläköitymisiän seurauksena.

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee koulutusaloittain hieman alle kahden prosentin ja hieman yli neljän prosentin välillä. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korostunut luonnontieteiden alalla, humanistisilla aloilla sekä ICT-aloilla. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus oli matala etenkin palvelualojen sekä terveyden ja hyvinvoinnin alojen tutkintojen suorittaneiden työikäisten ryhmissä. Tarkemmalla koulutuslaluokituksella yksittäisillä aloilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on pääkoulutusaloja merkittävästi korkeampi, etenkin useissa yleisissä koulutusohjelmissa työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korkea (yli 10 prosenttia työikäisistä). Matalimmillaan yksittäisillä koulutusaloilla vain joka sadas työikäinen kuuluu muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön.

Kuviossa 12 on tarkasteltu muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömän väestön osuuden välistä korrelaatiota koulutusaloittain (ylemmän korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä). Kahden arvon välillä on vahva positiivinen korrelaatio ($R^2=0,68$). Tämä tarkoittaa, että työttömien ja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korkea ja matala samoilla aloilla. Tämä on tarjontapotentialin kannalta huono merkki, sillä työvoimapulasta kärsivillä aloilla, joissa työttömänä oleva "työvoimareservi" on vähäinen, ei ole myöskään merkittävästi muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvia henkilöitä. Ylipäätään muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluu määrällisesti vain vähän ylemmän korkea-asteen suorittaneita.

Kuvio 12 Ylemmän toisen asteen tutkinnon suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömän työvoiman osuuden korrelaatio koulutusaloittain. Lähde: Tilastokeskuksen erillisaineisto

Matalammin koulutetuista ryhmistä poiketen myös opiskelijoiden osuus ja työttömien osuus korreloi vahvasti ja positiivisesti ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmässä koulutusaloittain ($R^2=0,66$). Työttömien ja opiskelijoiden osuus on korkea samoilla koulutusaloilla ja matala samoilla aloilla. On huomionarvoista, että tarkastelun opiskelijat ovat jo suorittaneet kyseisen alan ylemmän korkea-asteen tutkinnon ja opiskelevat joko saman alan jatkotutkintoa tai jotain muuta alaa⁸. Korrelaatiota voi pitää merkinä työmarkkinoiden toimivuudesta: aloilla, joissa työllisyystilanne on hyvä, ei ole tarvetta jatko- tai uudelleen kouluttautumiselle. Aloilla, joissa työllistyminen on haastavaa, jatko- tai uudelleen kouluttautuvien osuus on taas korostunut. Tarjontapotentiaalin näkökulmasta tulos ei kuitenkaan ole hyvä, sillä myöskään (suhteellisen pieni) ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden ryhmä ei tarjoa merkittävästi uutta työvoimaa aloille, joissa on pulaa työvoimasta.

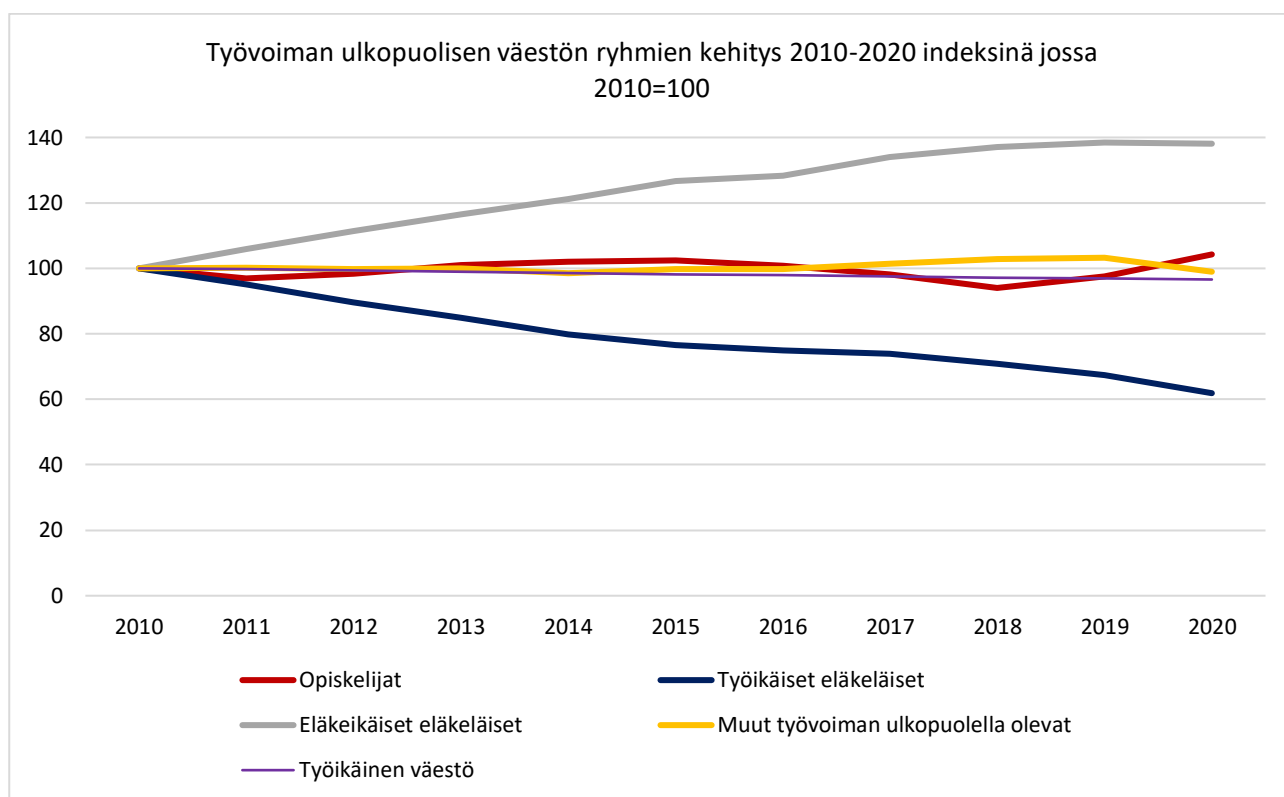
Työikäisten eläkeläisten osuus ei korreloi käytännössä lainkaan koulutusaloittain työttömien osuuden kanssa ($R^2=0,047$). Alakohtaisesti työikäiset eläkeläiset voivat siis tarjota työvoimaa yksittäisille aloille.

⁸ Korrelaatio ei siis kuvaa alaa opiskelevien ja työttömien osuuden suhdetta vaan alan tutkinnon suorittaneiden, päätoimisten opiskelijoiden (jotka voivat opiskella mitä tahansa alaa) osuuden suhdetta. Korrelaatiota ei voi eikä kuulu tulkita opiskelijoiden määrän olevan suuri aloilla, joissa on paljon työttömiä.

4. Työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys

Työvoiman ulkopuolinen väestö kasvoi noin 158 000 henkilöllä eli 9,4 prosentilla vuosien 2010–2019 aikana (kuvio 13). Työvoiman ulkopuolinen väestö kasvoi suhteellisen tasaisesti ja voimakkaasti. Tasaista kasvua selittää eläkeikäisen väestön kasvu ja etenkin suurten ikäluokkien siirtyminen eläkeikään 2010-luvun aikana. Eläkeläisten määrä kasvoi noin 158 500 henkilöllä eli 12,4 prosentilla vuosien 2010–2019 aikana. Eläkeläisten ryhmässä erityisen voimakkaasti kasvoi 65–74-vuotiaat eläkeikäiset.

Kuva työvoiman ulkopuolisen väestön kehityksestä muuttuu täysin, jos tarkastellaan vain työikäistä työvoiman ulkopuolista väestöä. 18–64-vuotiaiden työvoiman ulkopuolisten henkilöiden määrä väheni vuosien 2010–2019 aikana jopa 117 700 henkilöllä eli 15,5 prosentilla. Muutos on huomattava, sillä samaan aikaan työikäinen väestö väheni seitsemällä prosentilla ja työllinen väestö kasvoi 1,4 prosentilla.

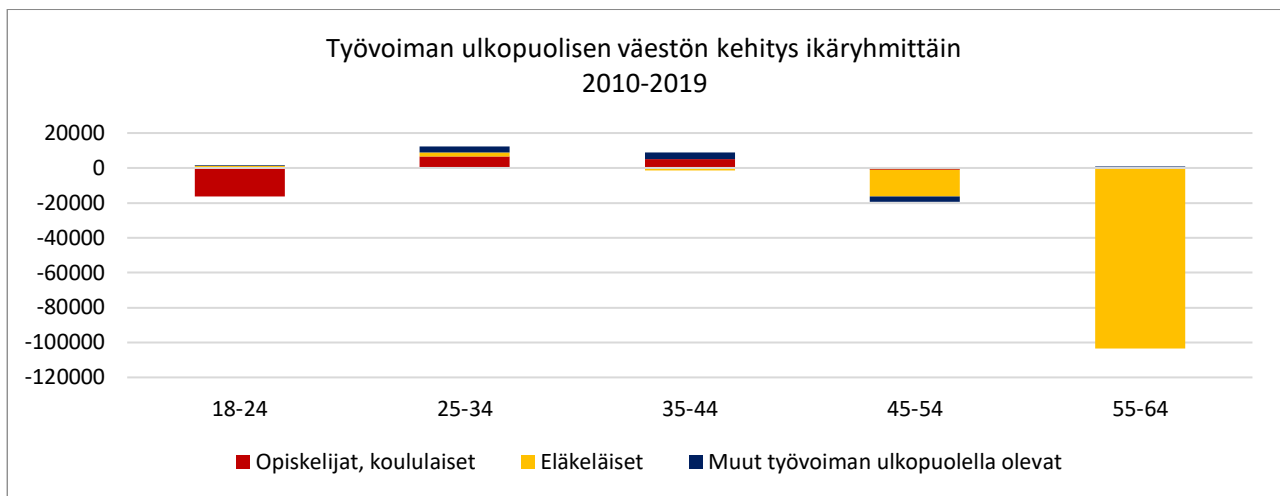
Kuvio 13 Työvoiman ulkopuolisen väestön eri ryhmien indeksoitu kehitys 2010-2020 (2010=100). Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti.

Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön voimakas supistuminen selittyy väestön ikääntymisellä: vuosien 2010-2019 aikana eläkeikään siirtyi suuria ikäluokkia, joista merkittävä osa oli jo eläkkeellä ennen 65:tä ikävuotta. Työikäisten eläkeläisten määrä väheni tämän seurauksena 117 000 henkilöllä eli 32,6 prosentilla. Tämä taas näkyi voimakkaana eläkeläisten määrän kasvuna 65–74-vuotiaiden ikäryhmässä. Tämä on myös merkityksellistä 65–74-vuotiaiden eläkeläisten tarjontapotentialin kannalta: huomattava osa nyt 65–74-vuotiaista eläkeikäisistä oli jo työvoiman ulkopuolella ennen eläkeikää.

Muissa työvoiman ulkopuolisissa ryhmissä kehitys oli huomattavasti maltillisempaa. Opiskelijoiden määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena. Opiskelijoiden määrä väheni vuosien 2010-2019 aikana 5 700 henkilöllä eli 2,4 prosentilla. Supistumista voi pitää maltillisena ja osin satunnaisvaihteluun mahtuvana kehityksenä, sillä opiskelijoiden määrä on vaihdellut maltillisen kasvun ja supistumisen välillä koko 2010-luvun ajan. Muu työvoiman ulkopuolinen väestö kasvoi vuosien 2010-luvun aikana maltillisesti. Ryhmä kasvoi hieman 2010-luvun alussa, supistui hieman 2010-luvun puolivälissä, mutta kasvoi jälleen 2010-luvun lopulla. Vuosien 2010-2019 aikana muu työvoiman ulkopuolinen väestö kasvoi 5 400 henkilöllä eli 3,3 prosentilla.

Vuonna 2020 korona-pandemiaa seuranneen markkinashokin takia työmarkkinat kokivat mullistuksen. Työllisten määrä laski merkittävästi ja työttömien määrä kasvoi voimakkaasti. Työllisten määrä laski vuosien 2019-2020 välillä 3,9 prosentilla ja työttömien määrä kasvoi 36,6 prosentilla. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön voisi olettaa seuranneen työttömyyden kasvutrendiä vuoden 2020 aikana, mutta muu työvoiman ulkopuolinen väestö sen sijaan supistui vuoden 2020 aikana 4,2 prosentilla, alittaen 2010-luvun alun tason. Vuoden 2020 aikana eläkkeellä olevien työikäisten määrä jatkoi laskuaan, mutta tämä on seurausta Suomen nykyisestä ikärakenteesta. Opiskelijoiden määrä sen sijaan kasvoi merkittävästi vuoden 2020 aikana.

Kuviossa 14 kuvataan tarkemmin ikäryhmittäin työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön kehitystä vuosien 2010-2019 aikana. Selvin muutos on eläkkeellä olevan väestön erittäin voimakas väheneminen 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä, jota selittää etenkin ikärakenteessa tapahtuneet muutokset, mutta myös eläkelainsäädäntö. Myös 45–54-vuotiaiden eläkeläisten määrä väheni erittäin voimakkaasti vuosien 2010-2019 aikana, osin ikärakenteen, osin muiden syiden takia. Nuorten eläkeläisten määrä kasvoi taas vuosien 2010-2019 aikana voimakkaasti, joskin määrällinen muutos oli matalan lähtötason takia maltillinen. 18–24-vuotiaiden eläkeläisten määrä kasvoi vuosien 2010-2019 aikana 21,6 prosentilla ja 25–34-vuotiaiden eläkeläisten määrä kasvoi 18,7 prosentilla. Molemmat muutokset olivat merkittävästi suurempia kuin kyseisten ikäryhmien kasvu, joten muutos nuorten eläkeläisten määrässä ei selity demografialla.

Kuvio 14 Työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys ikäryhmittäin vuosien 2010-2019 aikana. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

Opiskelijoiden määrä väheni merkittävästi 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä -10,7 prosenttia). Toisaalta 25–34-vuotiaiden ja 35–44-vuotiaiden opiskelijoiden määrä kasvoi 2010-luvun aikana merkittävästi (12,9 prosenttia & 30,1 prosenttia). Yli 45-vuotiaiden opiskelijoiden määrä väheni vuosien 2010-2019 aikana, mutta määrällinen muutos oli hyvin maltillinen vähäisen lähtötason takia.

Muu työvoiman ulkopuolinen väestö väheni ainoastaan 45–54-vuotiaiden ikäryhmässä vuosien 2010-2019 aikana. Kasvu oli merkittävää 25–34-vuotiaiden ja 35–44-vuotiaiden ikäryhmissä, joissa muun työvoiman ulkopuolisen väestön suhteellinen kasvu oli merkittävästi saman ikäryhmän kasvua suurempaa. 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus myös kasvoi 2010-luvulla, vaikka itse työvoiman ulkopuolisten määrä ei kasvanut, sillä koko ikäryhmä supistui vuosien 2010-2019 aikana. Huolimatta voimakkaasta 55–64-vuotiaiden määrän vähenemisestä 2010-luvun aikana 55–64-vuotiaiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus kasvoi hieman vuosien 2010-2019 aikana.

Vuoden 2020 muun työvoiman ulkopuolisen väestön merkittävä supistuminen näkyi lähes kaikissa ikäryhmissä, ainoastaan 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä muu työvoiman ulkopuolinen väestö ei vähentynyt merkittävästi.

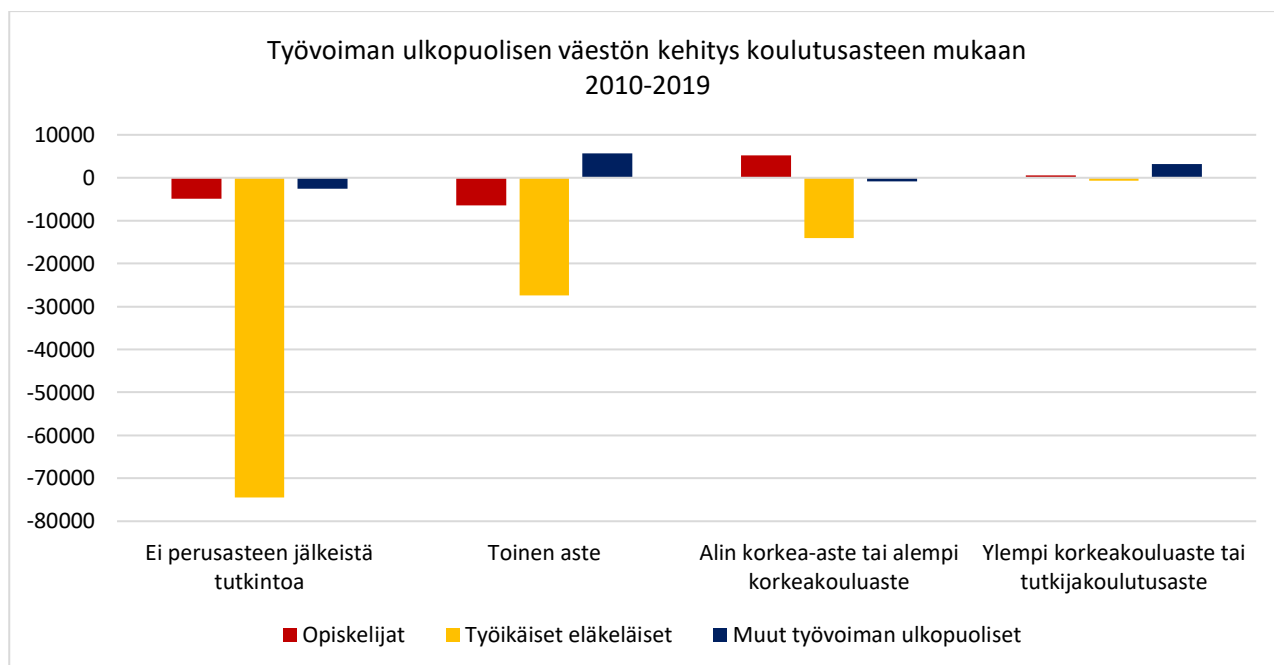
Muun työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys oli vuosien 2010-2019 aikana vahvasti sukupuolittunutta, sillä kehitys eroaa täysin miesten ja naisten ryhmissä. Miesten määrä muussa työvoiman ulkopuolisessa väestöstä kasvoi vuosien 2010-2019 aikana 10 000 henkilöllä eli 14,5 prosentilla. Samaan aikaan naisten määrä muussa työvoiman ulkopuolisessa väestöstä väheni 4 700 henkilöllä eli 5,0 prosentilla. Ero kehityksessä oli suhteellisen vastaava kaikissa ikäryhmissä. Opiskelijoiden ja eläkkeellä olevien työikäisten kehitys oli taas hyvin vastaavaa sukupuolen mukaan tarkasteltuna.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys on voimakkaasti eriytynyttä myös kansalaisuuden perusteella. Kaikki muussa työvoiman ulkopuolisessa väestössä tapahtunut kasvu tapahtui

ulkomaan kansalaisten ryhmässä vuosien 2010-2019 aikana⁹. Muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvien ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi tarkastelujakson aikana 13 100 henkilöllä eli 42 prosentilla. Toisaalta tämä kasvu on maltillisempaa kuin ulkomaiden kansalaisten määrän kasvu saman ajanjakson aikana: työikäisten ulkomaiden kansalaisten määrä kasvoi vuosien 2010-2019 aikana 58,3 prosentilla. Myös opiskelijoiden ja työikäisten eläkeläisten ryhmiin sijoittuvien ulkomaan kansalaisten määrä kasvoi merkittävästi vuosien 2010-2019 aikana.

Kuviossa 15 kuvataan työvoiman ulkopuolisen väestön kehitystä vuosien 2010-2019 aikana koulutusasteen mukaan. 2010-luvun aikana etenkin vain perusasteen varassa olevien työvoiman ulkopuolisten määrä väheni erittäin voimakkaasti (82 000 henkilöä/26,9 prosenttia). Supistumista selitti etenkin työikäisten eläkeläisten määrän väheneminen, 2010-luvun aikana etenkin matalasti koulutettujen työikäisten eläkeläisten määrä väheni erittäin voimakkaasti.

Vain perusasteen varassa olevien opiskelijoiden määrä väheni myös kohtuullisesti, mutta tämä kertoo lähinnä toisen asteen opiskelijoiden kehityksestä. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä sen sijaan vain perusasteen varassa olevan väestön määrä väheni vain hieman vuosien 2010-2019 aikana (-1,8 prosenttia). Muun työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys poikkesi erityisen voimakkaasti muista työikäisten toiminnallisista ryhmistä, sillä esimerkiksi vain perusasteen varassa olevien työllisten ja työttömien määrä laski suhteellisesti tarkasteltuna huomattavasti tätä voimakkaammin. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön vain perusasteen suorittaneiden muita ryhmiä maltillisempi kehitys kasvatti eri toiminnallisten ryhmien välisiä eroja 2010-luvulla.

Kuvio 15 Työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys vuosien 2010-2019 aikana koulutusasteen mukaan. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

⁹ Miespuolisten Suomen kansalaisten ryhmässä muu työvoiman ulkopuolinen väestö kuitenkin kasvoi tämän ajanjakson aikana, mutta ryhmään kuuluvien naisten määrä väheni miesten kasvua voimakkaammin. Muun työvoiman ulkopuolisten miespuolisten Suomen kansalaisten kehitys poikkesi tarkastelluista ryhmistä eniten koko vastaavan väestön kehityksestä.

Toisen asteen suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten määrä laski myös merkittävästi (-8,6 prosenttia). Supistumista selitti myös työikäisten eläkeläisten määrän väheneminen perusasteen suorittaneiden ryhmän tavoin. Suhteellinen ja määrällinen kehitys oli kuitenkin vain perusasteen suorittaneiden ryhmää maltillisempaa. Toisen asteen suorittaneiden opiskelijoiden määrä laski hieman, mutta muiden työvoiman ulkopuolisten ryhmien toisen asteen suorittaneiden määrä kasvoi vuosien 2010-2019 aikana maltillisesti (4 %).

Alemman korkea-asteen suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten määrä laski vuosien 2010-2019 aikana hieman. Matalammin koulutettujen ryhmien tavoin supistumista selittää työikäisten eläkeläisten määrän väheneminen. Alemman korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden määrä sen sijaan kasvoi, muiden työvoiman ulkopuolisten ryhmien alemman korkea-asteen suorittaneiden määrä väheni taas hieman.

Ylemmän korkea-asteen suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten määrä kasvoi 2 900 henkilöllä eli 9,8 prosentilla vuosien 2010-2019 aikana. Kasvua selittää etenkin ylemmän korkea-asteen suorittaneen muun työvoiman ulkopuolisen väestön määrän kasvu (+3 150 henkilöä / 26,9 prosenttia). Ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden määrä kasvoi hieman, ylemmän korkea-asteen suorittaneiden työikäisten eläkeläisten määrä taas väheni hieman. Ylemmän korkea-asteen suorittaneen muun työvoiman ulkopuolisen väestön määrän kasvu vastasi koko työikäisten ryhmässä tapahtunutta ylemmän korkea-asteen suorittaneiden määrän kasvua, eli ylemmän korkea-asteen suorittaneiden osuus ei kasvanut muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä koko työikäisten ryhmää voimakkaammin.

Taulukossa 2 kuvataan tarkemmin toisen asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön kehitystä vuosien 2015-2019 aikana eri työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä pääkoulutusaloittain. Koulutusaloittain kehityksessä on huomattavan suuria eroja. Opiskelijoiden ryhmässä merkittävin muutos oli yleissivistävän koulutuksen suorittaneiden sekä tekniikan alan toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrän merkittävä väheneminen. Terveys- ja hyvinvointialan tutkinnon suorittaneiden määrä kasvoi merkittävästi. Muiden alojen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrissä tapahtui koko maan mittakaavassa vain maltillisia muutoksia.

Taulukko 2 Toisen asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys 2015-2019

	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	176	324	1184	294
Kasvatusalat	48	2	87	51
Kauppa-, hallinto- ja oik.	613	-909	3682	836
Luonnontieteet	-19	88	41	79
Maa- ja metsätalousalat	28	-621	404	21
Palvelualat	466	-2175	11251	58
Tekniikan alat	-1422	-7809	21558	-397
Terveys- ja hyvinvointialat	1322	1386	6858	943
Tietojenkäsittely- ja ICT	219	323	1090	531

Yleissivistävä koulutus	-5311	93	3918	596
	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	4,1 %	8,6 %	30,8 %	9,7 %
Kasvatusalat	141,2 %	1,9 %	49,4 %	82,3 %
Kauppa-, hallinto- ja oik.	11,8 %	-8,8 %	15,3 %	14,6 %
Luonnontieteet	-7,2 %	53,3 %	151,9 %	56,0 %
Maa- ja metsätalousalat	1,5 %	-8,7 %	2,7 %	0,8 %
Palvelualat	6,0 %	-7,6 %	25,5 %	0,5 %
Tekniikan alat	-9,6 %	-14,9 %	24,4 %	-2,3 %
Terveys- ja hyvinvointialat	22,9 %	13,4 %	40,1 %	15,5 %
Tietojenkäsittely- ja ICT	7,8 %	17,0 %	119,8 %	36,2 %
Yleissivistävä koulutus	-7,2 %	1,0 %	31,0 %	3,1 %

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Työikäisten eläkeläisten määrä väheni vuosien 2015–2019 aikana merkittävästi Suomen ikärakenteen kehityksen seurauksena: huomattavan suuria ikäluokkia siirtyi vuosien 2015–2019 aikana eläkeikään. Tämä näkyi etenkin tekniikan alan toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrän voimakkaana laskuna: ryhmä supistui 15 prosentilla eli jopa 7 800 henkilöllä. Myös palvelualojen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden työikäisten eläkeläisten määrä väheni voimakkaasti. Toisaalta ikärakenteen muutoksista huolimatta etenkin terveyden ja hyvinvoinnin alalla työikäisten eläkeläisten määrä kasvoi merkityksellisesti vuosien 2015–2019 aikana.

Eläkeikäisten eläkeläisten (65–74-vuotiaat) määrä kasvoi erittäin voimakkaasti vuosien 2015–2019 aikana ikärakenteen kehityksen seurauksena. Tämä näkyi useimmissa koulutusluokissa voimakkaana kasvuna. Erityisen voimakkaasti kasvoivat tekniikan ja palvelualojen tutkinnon suorittaneiden eläkeikäisten eläkeläisten määrä, mutta myös terveyden ja hyvinvoinnin alan tutkinnon suorittaneiden eläkeikäisten eläkeläisten määrä kasvoi huomattavasti.

Toisen asteen suorittaneen muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä kehitys oli maltillista koulutusaloittain vuosien 2015–2019 aikana. Tekniikan alojen tutkinnon suorittaneiden määrä väheni hieman. Terveyden ja hyvinvoinnin alan tutkinnon suorittaneiden määrä taas kasvoi maltillisesti työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä.

Taulukossa 3 kuvataan alemman korkea-asteen suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten ryhmien kehitystä vuosien 2015–2019 aikana koulutusalan mukaan. Määrällisesti alemman korkea-asteen ryhmässä tapahtuneet muutokset vuosien 2015–2019 aikana olivat hieman maltillisempia kuin toisen asteen suorittaneiden ryhmässä tapahtuneet muutokset, pitkälti eläkeikään siirtyvän väestön matalamman koulutustason seurauksena.

Taulukko 3 Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys 2015-2019

	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	207	-16	326	222
Kasvatusalat	308	-884	522	186
Kauppa-, hallinto- ja oik.	633	-1459	10623	200
Luonnontieteet	351	-160	15	37
Maa- ja metsätalousalat	55	-40	229	37
Palvelualat	52	-11	600	99
Tekniikan alat	-7	-1107	4617	-89
Terveys- ja hyvinvointialat	1097	84	3373	974
Tietojenkäsittely- ja ICT	9	286	1715	188
Yhteiskunnalliset alat	415	-84	305	95
	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	4,9 %	-1,2 %	6,8 %	12,0 %
Kasvatusalat	22,5 %	-25,9 %	5,2 %	28,2 %
Kauppa-, hallinto- ja oik.	13,3 %	-9,4 %	25,3 %	3,2 %
Luonnontieteet	28,6 %	-40,1 %	0,8 %	20,6 %
Maa- ja metsätalousalat	9,9 %	-3,7 %	6,3 %	9,9 %
Palvelualat	4,5 %	-0,4 %	12,7 %	7,4 %
Tekniikan alat	-0,2 %	-13,3 %	14,8 %	-3,4 %
Terveys- ja hyvinvointialat	44,5 %	1,2 %	16,2 %	25,6 %
Tietojenkäsittely- ja ICT	0,6 %	19,3 %	147,1 %	16,0 %
Yhteiskunnalliset alat	24,3 %	-10,2 %	8,6 %	18,0 %

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ryhmässä muutokset olivat maltillisia vuosien 2015-2019 aikana. Terveiden ja hyvinvointialojen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä kasvoi kohtuullisesti (joskin suhteellinen kasvu oli voimakasta), kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä kasvoi hieman. Merkityksellistä supistumista ei tapahtunut yhdelläkään koulutuslallalla opiskelijoiden ryhmässä.

Työikäisten eläkeläisten määrä väheni voimakkaasti vuosien 2015-2019 aikana, mikä heijastui myös alemman korkea-asteen suorittaneiden työikäisten eläkeläisten ryhmään. Erityisesti tekniikan alojen sekä kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden tutkinnon suorittaneiden työikäisten määrä väheni merkittävästi. Suhteellinen muutos oli huomattava myös kasvatuslallalla. Koska supistuminen oli seurausta etenkin demografisen rakenteen kehityksestä, merkittävää kasvua työikäisten eläkeläisten ryhmässä ei tapahtunut millään koulutuslallalla.

Eläkeikäisten eläkeläisten (65–74-vuotiaat) määrä kasvoi voimakkaasti myös alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmässä. Koulutusluokittain kasvu oli erityisen voimakasta

kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden tutkinnon suorittaneiden ryhmässä. Määrällisesti suurta kasvua tapahtui myös tekniikan alojen sekä terveyden ja hyvinvoinnin alojen tutkinnon suorittaneiden ryhmissä. ICT-alan muutos oli myös suhteellisesti erittäin suuri, vaikka määrällistä muutosta voi pitää maltillisena. Koska eläkeikäisten eläkeläisten määrä kasvoi lähinnä väestön ikääntymisen seurauksena, yhdelläkään koulutusaloilla eläkeikäisten eläkeläisten määrä ei vähentynyt vuosien 2015-2019 aikana.

Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneen muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä muutokset olivat maltillisia vuosien 2015-2019 aikana koulutusaloittain. Merkityksellisin muutos tapahtui terveyden ja hyvinvoinnin alalla, jonka tutkinnon suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön määrä kasvoi hieman alle 1 000 henkilöllä vuosien 2015-2019 aikana. Suhteellinen muutos oli merkittävä myös kasvatusaloilla.

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten ryhmien kehitystä on kuvattu taulukossa 4 vuosien 2015-2019 aikana koulutusaloittain. Ryhmän pienemmän koon ja etenkin ikääntyneen väestön matalamman koulutustason seurauksena ryhmässä tapahtuneet muutokset vuosien 2015-2019 aikana olivat määrällisesti tarkasteltuna maltillisempia kuin matalammin koulutetuissa ryhmissä.

Taulukko 4 Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneen työvoiman ulkopuolisen väestön kehitys 2015-2019

	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	108	-58	743	259
Kasvatusalat	31	240	1001	329
Kauppa-, hallinto- ja oik.	141	223	1257	477
Luonnontieteet	-141	-65	886	245
Maa- ja metsätalousalat	-9	5	211	62
Palvelualat	31	50	-258	54
Tekniikan alat	-68	-51	1789	370
Terveys- ja hyvinvointialat	476	155	1275	206
Tietojenkäsittely- ja ICT	-29	-2	612	195
Yhteiskunnalliset alat	26	-16	763	173
			8279	
	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset (65–74)	Muut työvoiman ulkopuoliset
Humanistiset alat	7,2 %	-3,0 %	9,8 %	10,6 %
Kasvatusalat	6,8 %	24,3 %	45,0 %	39,1 %
Kauppa-, hallinto- ja oik.	16,0 %	16,3 %	26,9 %	24,1 %
Luonnontieteet	-15,1 %	-5,6 %	17,1 %	20,4 %
Maa- ja metsätalousalat	-4,9 %	1,7 %	17,5 %	18,7 %
Palvelualat	33,0 %	8,3 %	-22,4 %	53,5 %
Tekniikan alat	-7,3 %	-2,9 %	26,9 %	23,1 %
Terveys- ja hyvinvointialat	156,1 %	14,5 %	25,2 %	33,7 %

Tietojenkäsittely- ja ICT	-7,4 %	-0,5 %	97,3 %	21,9 %
Yhteiskunnalliset alat	3,1 %	-1,3 %	10,7 %	11,9 %

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ryhmässä tapahtuneet muutokset olivat määrällisesti vähäisiä (osin ryhmän pienen koon vuoksi). Lähinnä terveyden ja hyvinvoinnin alalla ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ryhmässä opiskelijoiden määrä kasvoi vuosien 2015-2019 aikana merkityksellisesti. Osalla aloista tapahtui pientä supistumista (esim. luonnontieteet), mutta määrällinen muutos oli koko maan näkökulmasta hyvin vähäinen.

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työikäisten eläkeläisten ryhmässä tapahtui hyvin maltillisia muutoksia vuosien 2015-2019 aikana. Ryhmä eroaa voimakkaasti matalammin koulutetuista työikäisten eläkeläisten ryhmistä, jotka supistuivat hyvin voimakkaasti vuosien 2015-2019 aikana.

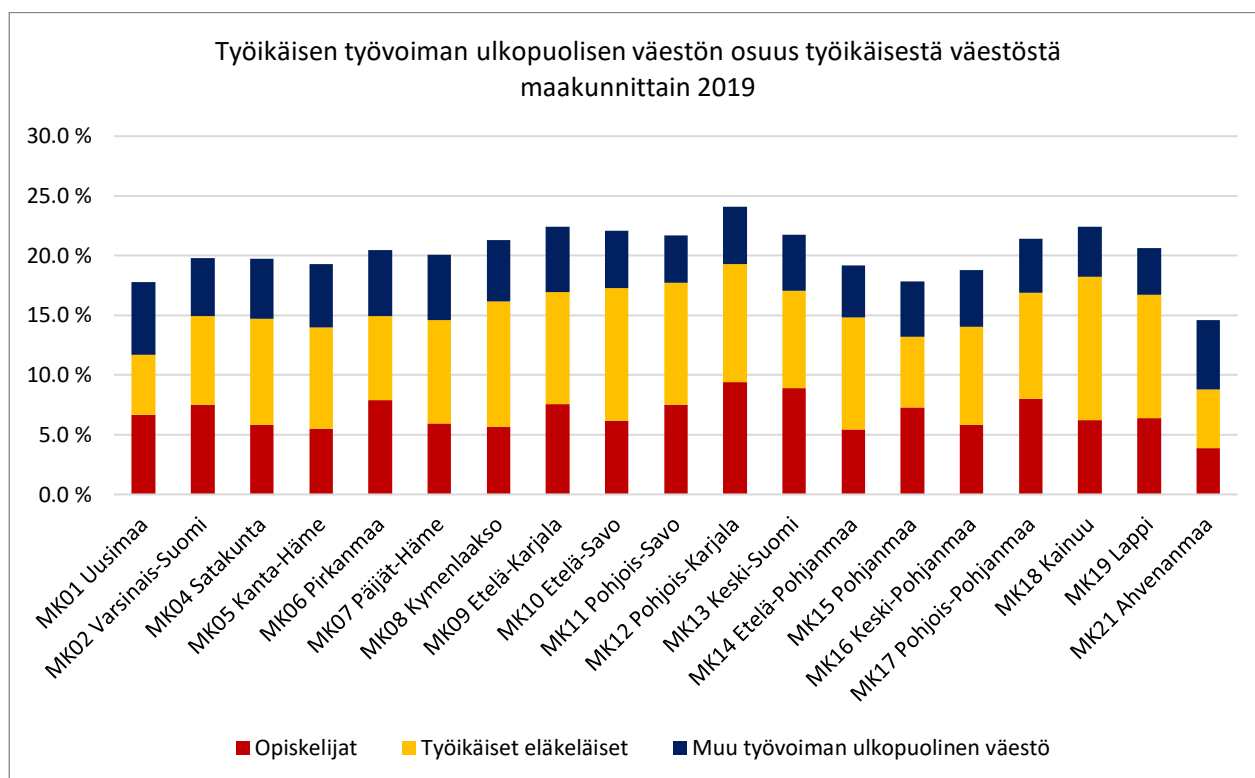
Eläkeikäisten eläkeläisten, jotka olivat suorittaneet ylemmän korkea-asteen tutkinnon, määrä kasvoi merkittävästi vuosien 2015-2019 aikana. Kasvu oli voimakasta etenkin kasvatusalojen, kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden, tekniikan sekä terveyden ja hyvinvoinnin alojen tutkinnon suorittaneiden ryhmissä. Merkittävää supistumista ei tapahtunut millään koulutusallalla. Kasvu perustui vuosien 2015-2019 aikana tapahtuneisiin demografisiin muutoksiin.

Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä tapahtui verrattain maltillisia muutoksia koulutusaloittain vuosien 2015-2019 aikana. Kaikilla koulutusaloilla tapahtui kasvua, mutta yhdelläkään alalla kasvu ei ollut voimakasta koko maan näkökulmasta.

5. Työvoiman ulkopuolinen väestö maakuntatasolla

Määrällisesti enemmistö työvoiman ulkopuolisesta väestöstä keskittyy muun väestön tavoin suurimpiin maakuntiin, noin puolet työvoiman ulkopuolisesta väestöstä asuu kasvukolmion maakuntien alueella. Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus maakunnan väestöstä ja työikäisestä väestöstä vaihtelee sen sijaan merkittävästi.

Kuviossa 16 on kuvattu työvoiman ulkopuolisen väestön osuutta työikäisestä väestöstä kolmessa työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä maakunnittain. Manner-Suomessa työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee 18 prosentin ja 24 prosentin välillä (Ahvenanmaalla työvoiman ulkopuolella oli vain 14,6 prosenttia väestöstä). Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä on Manner-Suomessa matalin Etelä-Suomen suurissa maakunnissa (etenkin Uudellamaalla) sekä Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnissa. Työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on erityisen korkea osassa Itä-Suomen maakuntia: erityisesti Pohjois-Karjalassa, Etelä-Karjalassa ja Kainuussa. Keskimääräisessä maakunnassa viidesosa työikäisestä väestöstä kuului työvoiman ulkopuoliseen väestöön.

Kuvio 16 Työikäisen työvoiman ulkopuolisen väestön osuus työikäisestä väestöstä maakunnittain vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

Suomen maakunnat ovat demografiselta rakenteeltaan, elinkeinorakenteeltaan, koulutusmahdollisuuksiltaan sekä kehitykseltään hyvin erilaisia alueellisia kokonaisuuksia. Tämän seurauksena on luonnollista, että myös työvoiman ulkopuolisen väestön rakenne vaihtelee merkittävästi maakunnittain. Etenkin opiskelijoiden ja työikäisten eläkeläisten osuus vaihtelee voimakkaasti maakuntien eroavan koulutustoiminnan ja ikärakenteen erojen takia.

Opiskelijoiden osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee maakunnittain Manner-Suomessa hieman yli 5 prosentin ja hieman yli 9 prosentin välillä. Määrällisesti yli puolet opiskelijoista asuu kasvukolmion suurissa maakunnissa (Uusimaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi), mutta opiskelijoiden osuus työikäisestä väestöstä ei ole erityisen korostunut näissä maakunnissa suuren muun työikäisen väestön johdosta. Opiskelijoiden osuus korostuu pienemmissä maakunnissa, joissa toimii yliopisto, esimerkiksi Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa. Näihin maakuntiin muuttaa koulutuksen perässä huomattavasti opiskelijoita, mutta maakuntiin jää suurempia maakuntia vähemmän vastavalmistuneita. Opiskelijoiden osuus työikäisestä väestöstä jää vähäiseksi maakunnissa, joista puuttuu merkittävät korkeakoulutusmahdollisuudet, esimerkiksi Kymenlaaksossa, Kanta-Hämeellä ja Etelä-Pohjanmaalla.

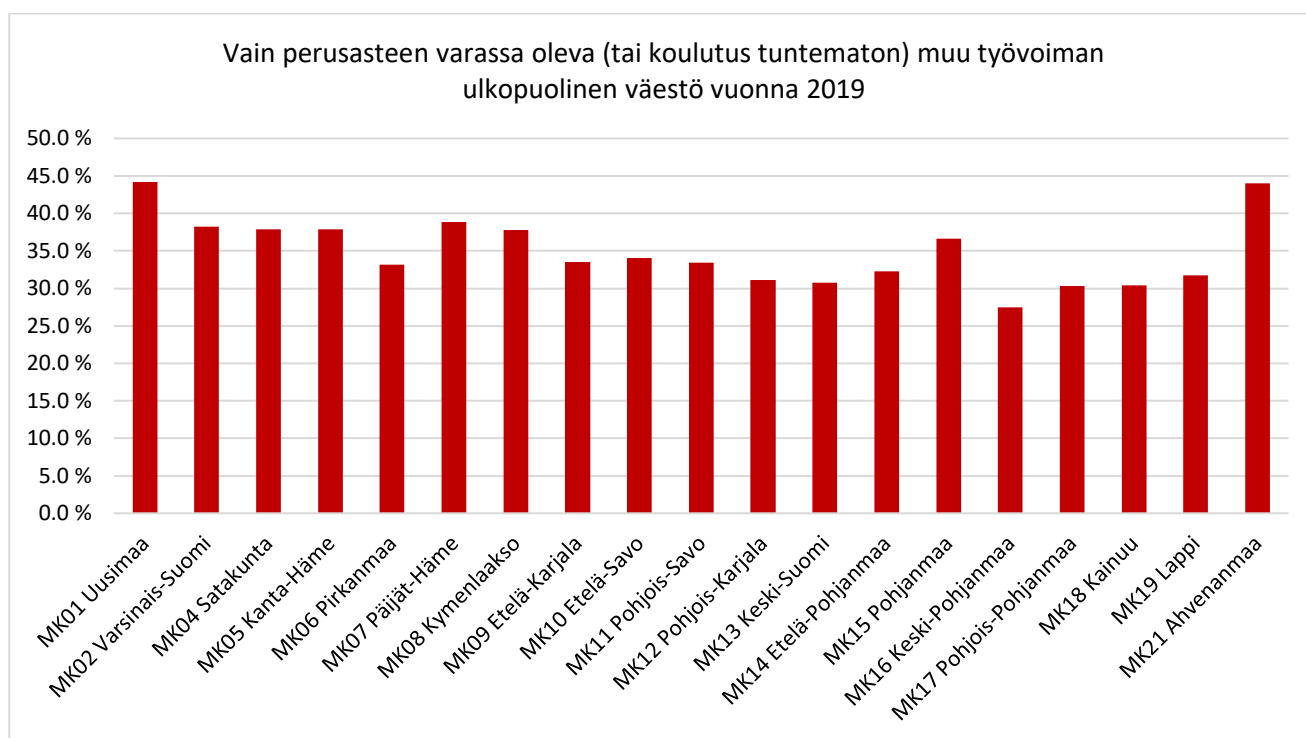
Työikäisten eläkeläisten osuus vaihtelee maakunnittain merkittävästi. Matalimmillaan vain 5 prosenttia työikäisestä väestöstä oli eläkkeellä, kun taas useassa maakunnassa yli 10 prosenttia työikäisestä väestöstä oli eläkkeellä. Työikäisten eläkeläisten osuuden vaihtelua selittää ensisijaisesti väestön ikärakenne. Maakunnissa, joissa työikäinen väestö painottuu vahvemmin 55–64-vuotiaisiin, työikäisten eläkeläisten osuus on suurempi kuin maakunnissa, joissa nuorten osuus on korostunut. Toisaalta myös ikävakioituna Suomessa on merkittäviä eroja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuksissa, esimerkiksi monissa Itä-Suomen maakunnissa työkyvyttömyyden riski on huomattavasti koko maan keskitasoa korkeampi. Ikärakenteen ja terveen väestöpohjan ansiosta työikäisten eläkeläisten osuus on erittäin matala Uudellamaalla (5 % työikäisestä väestöstä) sekä Pohjanmaalla (6 %). Viidessä maakunnassa yli 10 prosenttia työikäisestä väestöstä on eläkkeellä. Eläkkeellä olevien osuus on erityisen korkea Kainuussa ja Etelä-Savossa.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus vaihtelee maakunnittain maltillisemmin. Matalimmillaan työikäisestä väestöstä noin neljä prosenttia kuului muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön, korkeimmillaan ryhmään kuului noin kuusi prosenttia työikäisestä väestöstä. Muu työvoiman ulkopuolinen väestö korostuu etenkin Uudellamaalla, jossa kuusi prosenttia työikäisestä väestöstä sijoittui muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Muu työvoiman ulkopuolinen väestö korostuu myös Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on taas matala Lapissa, Kainuussa, Pohjois-Savossa sekä Etelä-Pohjanmaalla.

Maakuntien välisiä eroja muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuudessa selittää etenkin ulkomaiden kansalaisten osuus väestöstä. Suomen kansalaisten ryhmässä erot muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuudessa ovat maltillisia, vaihdellen 3,5 – 4,5 prosentin välillä (työikäisestä väestöstä). Ulkomaiden kansalaisten ryhmässä muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön sijoittuu jopa 19 – 26 prosenttia työikäisistä ulkomaiden kansalaisista. Esimerkiksi Uudenmaan korkea ja Kainuun matala muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus selittyy lähes täysin

ulkomaan kansalaisten osuudella työikäisestä väestöstä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Uudellamaalla erityisen suuri osuus tai Kainuussa erityisen vähäinen osuus ulkomaiden kansalaisista sijoittuisi muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön, sillä molemmissa maakunnissa 21 prosenttia työikäisistä ulkomaiden kansalaisista kuului muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Ero selittyy ulkomaan kansalaisten osuudella työikäisestä väestöstä. Uudellamaalla ulkomaiden kansalaisia oli 12,4 prosenttia työikäisestä väestöstä, Kainuussa ulkomaiden kansalaisia oli vain 2,6 prosenttia työikäisestä väestöstä.

Työvoiman ulkopuolinen väestö on kaikissa maakunnissa selvästi matalammin koulutettua kuin maakunnan väestö keskimäärin. Vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus vaihtelee 27 – 35 prosentin välillä työikäisten eläkeläisten ryhmässä ja 30 – 44 prosentin välillä muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvien ryhmässä. Käänteisesti etenkin korkea-asteen suorittaneiden osuus on näissä työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä merkittävästi kunnan keskitasoa matalampi.

Kuvio 17 Vain perusasteen tai tuntemattoman koulutuksen suorittaneen väestön osuus muu työvoiman ulkopuolinen väestö -ryhmästä vuonna 2019 maakunnittain. Lähde: Tilastokeskus, Statfin: työssäkäynti

Maakuntien välillä on kuitenkin eroja etenkin muun työvoiman ulkopuolisen väestön koulutusrakenteessa. Vähäisimmillään hieman yli neljäsosa muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä oli suorittanut vain perusasteen tutkinnon (esim. Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Kainuu). Vain perusasteen varassa olevan muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus korostui taas Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeellä ja etenkin Uudellamaalla. Uudellamaalla vain perusasteen suorittaneiden osuus muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on erityisen korkea (44 prosenttia). Ero on valtava Uudenmaan työlliseen väestöön verrattuna: maakunnan työllisistä vain

perusasteen varassa oli vain 12,7 prosenttia työllisistä. Maakuntien välisiä eroja selittää muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä etenkin ulkomaiden kansalaiset. Ero voi olla osin tilastoharhaa, sillä vain perusasteen suorittaneiden ryhmä sisältää myös henkilöt, joiden koulutustasoa ei olla voitu varmistaa.

Muuta työvoiman ulkopuolista väestöä on tarkasteltu tarkemmalla kokeelliseen tilastoon perustuvalla jaolla maakunnittain taulukossa 5. Taulukossa on kuvattu tarkempien muun työvoiman ulkopuolisten ryhmien osuutta työikäisestä väestöstä (pl. 18-26-vuotiaat ilman tutkintoa olevien ryhmä, joka on suhteutettu vastaavan ikäiseen väestöön). Taulukon värit kertoo arvon aseman suhteessa koko maan arvoihin, punainen väri kertoo koko maan tasoa korkeammasta arvosta, sininen matalammasta arvosta.

Vaikka muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuudessa on merkittäviä eroja maakunnittain osassa tarkempia muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä vastaavia merkittäviä eroja ei havaita. Esimerkiksi (työvoimaan kuulumattomien) vuoden aikana työskennelleiden osuus työikäisestä väestöstä on suhteellisen vastaava kaikissa maakunnissa, joiden välisiä eroja mitataan promilleissa. Kotivanhempien osuus vaihteli vain kohtuullisesti maakunnittain, lähinnä Uudenmaan sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla kotivanhempien osuus oli korostunut muuhun maahan tai maakuntiin verrattuna. Kotona vanhempien luona asuvien aikuisten osuus työikäisestä väestöstä vaihteli myös suhteellisen vähän maakunnittain. Vastaavasti omaisuustuloilla elävien osuus vaihtelee suhteellisen vähän maakunnittain, lähinnä Uudellamaalla omaisuustuloilla elävien osuus eroaa merkittävästi muusta maasta.

Taulukko 5 Muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkempi rakenne maakunnittain

	Vuoden aikana työskennelleet	Työvoimapolitiisissa aktiivipalveluissa olevat	Alle 3-vuotiaiden lasten kotivanhemmat	Kotona vanhempiensa luona asuvat aikuiset	18 - 29-vuotiaat ilman tutkintoa, eivät vanhemp. luona	Vailla vakinaista asuntoa olevat	Omaisuuksituloilla elävät	Muut tuntemattomat
Uusimaa	0,9 %	0,7 %	0,8 %	0,6 %	1,5 %	0,4 %	0,1 %	2,1 %
Varsinais-Suomi	0,9 %	0,8 %	0,6 %	0,5 %	1,1 %	0,2 %	0,1 %	1,5 %
Satakunta	0,8 %	1,3 %	0,7 %	0,4 %	1,2 %	0,1 %	0,1 %	1,5 %
Kanta-Häme	0,8 %	1,3 %	0,6 %	0,5 %	1,4 %	0,2 %	0,1 %	1,6 %
Pirkanmaa	0,9 %	1,6 %	0,6 %	0,4 %	1,0 %	0,3 %	0,1 %	1,4 %
Päijät-Häme	0,9 %	1,1 %	0,7 %	0,5 %	1,4 %	0,2 %	0,1 %	1,7 %
Kymenlaakso	0,9 %	0,9 %	0,6 %	0,5 %	1,4 %	0,2 %	0,0 %	1,6 %
Etelä-Karjala	0,9 %	1,1 %	0,6 %	0,5 %	1,3 %	0,2 %	0,0 %	1,9 %
Etelä-Savo	0,8 %	1,3 %	0,5 %	0,5 %	1,0 %	0,1 %	0,0 %	1,4 %

Pohjois-Savo	0,7 %	0,7 %	0,5 %	0,4 %	1,0 %	0,1 %	0,0 %	1,2 %
Pohjois-Karjala	0,7 %	1,2 %	0,6 %	0,5 %	0,8 %	0,2 %	0,0 %	1,4 %
Keski-Suomi	0,8 %	0,9 %	0,6 %	0,5 %	1,0 %	0,1 %	0,0 %	1,4 %
Etelä-Pohjanmaa	0,9 %	0,8 %	0,6 %	0,5 %	0,8 %	0,1 %	0,0 %	1,2 %
Pohjanmaa	0,9 %	0,9 %	0,6 %	0,4 %	0,9 %	0,1 %	0,1 %	1,3 %
Keski-Pohjanmaa	1,1 %	1,0 %	0,8 %	0,4 %	0,7 %	0,1 %	0,0 %	1,0 %
Pohjois-Pohjanmaa	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,4 %	0,9 %	0,1 %	0,0 %	1,2 %
Kainuu	0,8 %	0,6 %	0,5 %	0,5 %	0,9 %	0,1 %	0,0 %	1,5 %
Lappi	0,8 %	0,4 %	0,5 %	0,5 %	0,8 %	0,1 %	0,0 %	1,3 %
Ahvenanmaa	1,3 %	0,0 %	0,7 %	0,8 %	1,3 %	0,6 %	0,1 %	2,0 %
Koko maa	0,9 %	0,9 %	0,7 %	0,5 %	1,2 %	0,3 %	0,1 %	1,6 %

Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot: väestön pääasiallinen toiminta

Toisaalta muissa muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmissä oli suuriakin eroja. Työvoimapolitiittisissa aktiivipalveluissa olleiden osuus vaihteli maakunnittain 0,4 prosentin ja 1,6 prosentin välillä. Aktiivipalveluissa olleiden osuus oli erityisen matala Lapissa ja Kainuussa, kun taas Satakunnassa, Pirkanmaalla, Etelä-Savossa ja Kanta-Hämeellä aktiivipalveluissa oli yli kaksinkertainen osuus työikäisestä väestöstä. Erot maakuntien välillä eivät kuitenkaan välttämättä kerro pelkästään palvelutarpeesta tai muun työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteen eroista, vaan myös palveluiden saatavuuden alueellista eroista.

Suuressa syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus (18-29-vuotiaat ilman tutkintoa olevat, jotka eivät asu vanhempien luona; ryhmään kuulukseen henkilö ei voi myöskään olla työtön, työllinen tai eläkkeellä) vaihtelee myös maakunnittain merkittävästi. Suhteessa samaan ikäiseen väestöön osassa maakuntia yli kaksinkertainen osuus nuorista sijoittui tähän ryhmään. Suuressa syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus on matala Keski-Pohjanmaalla ja Lapissa. Suuressa syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus korostuu etenkin Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Kymenlaaksossa sekä erityisesti Uudellamaalla.

Uudellamaalla vailla vakinaista asuntoa olevan työvoiman ulkopuolisen työikäisen väestön osuus on erittäin korkea muihin maakuntiin verrattuna. Myös tuntematon -ryhmässä on suurta vaihtelua maakunnittain. Ryhmään kuuluvien työikäisten osuus on korkea etenkin Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa, kun taas esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla ryhmään kuuluu alle puolet Uudenmaan osuudesta.

Erot työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteessa ja etenkin muun työvoiman ulkopuolisen ryhmän rakenteessa vaikuttavat merkittävästi työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentiaaliin. Opiskelijoiden ryhmä tarjoaa eri osaamistason ja eri tyyppistä potentiaalista työvoimaa työmarkkinoille kuin eläkeläisten ryhmä. Muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarkemmat ryhmät ovat myös tarjontapotentiaalin näkökulmasta hyvin erilaisia. Esimerkiksi maakunnassa, jossa muussa työvoiman ulkopuolisessa väestössä korostuvat aktiivipalveluissa olevat ja vuoden aikana työskennelleet, tarjontapotentiaali on oletettavasti huomattavasti suurempaa kuin maakunnassa, jossa korostuvat vailla vakituista asuntoa olevat henkilöt tai suuressa syrjäytymisriskissä olevat nuoret. Kaikissa maakunnissa työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentiaalia kuitenkin

haastaa ryhmän matala koulutustaso. Erityisesti työlliseen väestöön verrattuna ero on kaikissa maakunnissa hyvin huomattava.

Työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentiaali riippuu merkittävästi työvoiman ulkopuolisen väestön osaamisesta ja taustakoulutuksessa suhteessa alan työvoimatarpeeseen. Taulukossa 6 on kuvattu muokatuin suuralueittain¹⁰ työttömien osuuden (työikäisistä) ja työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden välistä korrelaatiota tarkemmalla koulutuslajilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmässä. Positiivinen korrelaatio tarkoittaa, että työttömyys ja työvoiman ulkopuolinen väestö keskittyvät samoilla koulutusaloille. Tämän seurauksena positiivista korrelaatiota voi tulkita tarjontapotentiaalia vähentävänä tekijänä, sillä aloilla, joissa työttömien osuus on matala ei myöskään ole merkittävää työvoiman ulkopuolisen väestön reserviä.

Taulukko tarkastelee ainoastaan muuta työvoiman ulkopuolista väestöä, sillä aiemmassa luvussa 2 on osoitettu, etteivät työikäisten eläkeläisten ja opiskelijoiden osuudet korreloi työttömien osuuden kanssa. Taulukossa alueita on tarkasteltu suuralueittain riittävän suuren väestöpohjan muodostamiseksi useimmille koulutusaloille. Koulutusalat, joissa työikäisiä henkilöitä oli alueella alle 100, suljettiin pois tarkastelusta.

Taulukko 6 Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuuden ja työttömien osuuden korrelaatio koulutusalan perusteella eri koulutusasteilla.

R ² (muut työvoiman ulkopuoliset, työttömät)	Toinen aste	Alempi korkea-aste	Ylempi korkea-aste
Uusimaa	0,56	0,64	0,71
Etelä-Suomi	0,70	0,56	0,72
Länsi-Suomi	0,56	0,42	0,51
Itä-Suomi	0,45	0,65	0,49
Pohjois-Suomi	0,41	0,26	0,62

Koko maan tasolla kaikilla koulutusasteilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön ja työttömän väestön osuus korreloivat vähintään suhteellisen vahvasti. Alueitasolla hajonta on suurempaa. Toisen asteen suorittaneiden ryhmässä Uudellamaalla, Länsi-Suomessa ja etenkin Etelä-Suomessa korrelaatiokerroin on korkea, eli työttömien ja työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on korkea pitkälti samoilla koulutusaloilla. Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen alueilla korrelaatiokerroin on matalampi, joskin muuttujat korreloivat jossain määrin myös näillä alueilla.

Alemman korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä on myös aluetason eroja. Alemman korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä muun työvoiman ulkopuolisen väestön ja työttömän väestön osuudet korreloivat vahvasti etenkin Uudellamaalla ja Itä-Suomessa sekä hieman maltillisemmin Etelä-Suomessa. Länsi-Suomessa korrelaatio on heikompi, Pohjois-Suomessa korrelaatio on hyvin heikko. Ylemmän korkea-asteen suorittaneiden ryhmässä korrelaatio oli hyvin vahva

¹⁰ Pohjois- ja Itä-Suomen suuralue on jaettu Pohjois-Suomen alueeseen (Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi) ja Itä-Suomen alueeseen (Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala). Ahvenanmaan suuralue/maakunta on jätetty kokonaan pois pienen väestöpohjan takia.

Uudellamaalla, Etelä-Suomessa sekä Pohjois-Suomessa. Korrelaatio oli kohtuullinen Länsi-Suomessa ja Itä-Suomessa.

Suuralueiden laajuus saattaa kuitenkin heikentää tuloksia (tai itse korrelaation vahvuutta). Maantieteellisesti tiiviillä Uudellamaalla korrelaatio on huomattavasti vahvempi kuin esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa, joka muodostaa huomattavasti suuremman alueen useine työmarkkinoineen. Etenkin lähes puolet Suomen pinta-alasta kattavalla Pohjois-Suomen alueella korrelaatio muun työvoiman ulkopuolisen väestön ja työttömän väestön saattaa olla todellisuudessa vahvempi, mutta eri työssäkäyntialueiden väliset erot työttömyyden ja työvoiman ulkopuolisen väestön rakenteessa peittävät tätä korrelaatiota. Toisaalta väestöpohjaltaan pienillä työssäkäyntialueilla tarkastelua on vähemmän mielekästä tehdä tarkalla koulutuslajilla pienen tapausmäärän takia.

Muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus sekä työttömien osuus korreloivat kuitenkin useimmilla suuralueilla suhteellisen vahvasti. Useimmilla suuralueilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on siis korkea samoilla aloilla, joissa työttömien osuus on korkea; muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus on taas matala aloilla, joissa työttömien osuus on matala. Käytännössä tämän voi tulkita heikentävän muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentiaalia myös aluetasolla. muu työvoiman ulkopuolinen väestö ei tarjoa merkittävää potentiaalia työvoimapolusta kärsiville aloille, sillä muun työvoiman ulkopuolisen koulutuslajilla mitattu osaaminen sijoittuu pitkälti eri aloille.

6. Johtopäätökset – työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialiaali

Työvoiman ulkopuolinen väestö muodostaa suuren ja hyvin moninaisen ryhmän, jonka rakenne, kehitys ja tarjontapotentialiaali työmarkkinoiden näkökulmasta vaihtelee merkittävästi riippuen siitä mitä tarkempaa työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmää tarkastellaan. Myös alueittaiset erot työvoiman ulkopuolisen väestön määrässä ja rakenteessa monimutkaistavat tarjontapotentialiaalin arviota. Tämän seurauksena ei ole mielekästä tarkastella työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialiaalia yhtenä ryhmänä, vaan tarkemmilla työvoiman ulkopuolisen väestön ryhminä.

Eläkeläiset muodostavat ylivoimaisesti suurimman työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän. Eläkeikäisten eläkeläisten määrä on kasvanut hyvin voimakkaasti 2010-luvun aikana ja jatkaa kasvuaan Suomen nykyisen ikärakenteen seurauksena myös tulevaisuudessa. Suomessa eläkeikäisen väestön työllisyysaste on hyvin matala verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Jo maltillinenkin nousu eläkeikäisten eläkeläisten työllisyydessä kasvattaisi merkittävästi työllisen työvoiman tarjontaa ryhmän suuren koon vuoksi. Toisaalta 65–74-vuotiaiden ikäryhmä alkaa supistumaan tulevaisuudessa suurten ikäluokkien ikääntyessä (2020-luvulla eläkeikäisten määrä kasvaa etenkin ikäluokassa 75–84-vuotiaat), joten eläkeikäiset eläkeläiset ovat työvoimareservinä hupeneva ryhmä. Alueitasolla kuitenkin esimerkiksi Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla 65–74-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan myös tulevaisuudessa.

Eläkeikäisten eläkeläisten tarjontapotentialiaalia rajoittaa ryhmän koulutustaso. Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmän koulutustaso on erittäin matala nykyiseen työikäiseen väestöön verrattuna: esimerkiksi 42 prosenttia 65–74-vuotiaista eläkeläisistä on suorittanut vain perusasteen tutkinnon. Eläkeikäisten eläkeläisten tarkempi koulutusalarakenne eroaa nykyisestä työllisten ja työikäisten työvoiman ulkopuolisten koulutusalarakenteesta. Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmässä korostuvat monet koulutusalat, joiden merkitys on vähentynyt 1990-luvun jälkeen (esim. tekstiiliala). Haasteena on myös eläkeikään siirtymistä edeltävä toiminta, sillä merkittävä osa 2010-luvun aikana eläkeikään siirtyneistä oli jo ennen eläkeikään siirtymistä työvoiman ulkopuolella (lähinnä eläkkeellä): tarjoaako jo yli vuosikymmenen eläkkeellä ollut väestö potentialista osaamista ja työvoimaa työmarkkinoille? Eläkeikäisten eläkeläisten ryhmä on kuitenkin kooltaan hyvin suuri ja ryhmässä on myös merkittävästi korkeasti koulutettuja osajia, joiden houkuttelu takaisin työvoimaan voi tarjota vastauksia mahdolliseen osajapulaa tietyillä aloilla.

Työikäisten työvoiman ulkopuolisten kooltaan suurin yksittäinen ryhmä ovat eläkkeellä olevat työikäiset. Tämä ryhmä supistui voimakkaasti 2010-luvun aikana suurten ikäluokkien siirtyessä eläkeikään, samalla kun eläkkeellä olevien 55–64-vuotiaiden osuus laski merkittävästi. Työikäisten eläkeläisten ryhmästä enemmistö kuuluu 55–64-vuotiaiden ikäryhmään, joka on luonteeltaan

erilainen kuin nuorempien eläkkeellä olevien ryhmä. Myös tätä nuoremmat eläkeläiset ovat kooltaan merkittävä ryhmä: Suomessa oli vuonna 2019 noin 76 000 alle 55-vuotiasta eläkeläistä ja 41 000 alle 45-vuotiasta eläkeläistä. Eläkeläisten määrä on myös kasvanut alle 45-vuotiaiden ryhmässä koko ikäryhmän kasvua voimakkaammin, eli aiempaa suurempi osa alle 45-vuotiaiden ikäryhmistä on eläkkeellä. Alueitasolla erot työikäisten eläkeläisten määrissä ovat hyvin suuret. Erot heijastelevat osin väestön ikärakenteen eroja, mutta myös väestön terveyserot selittävät osaa alueiden välisistä eroista. Työikäiset eläkeläiset työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmänä korostuvat etenkin pienemmissä, heikommin kehittyneissä maakunnissa.

Tarjontapotentialin näkökulmasta myös työikäisten eläkeläisten haasteena on matala koulutustaso. Korkeakoulutettujen osuus työikäisten eläkeläisten ryhmästä on huomattavasti matalampi ja vain perusasteen suorittaneiden osuus on huomattavasti korkeampi kuin koko työikäisen väestön tai erityisesti työllisen väestön ryhmässä. Myös tarkempi koulutusalarakenne heijastelee eläkeikäisten eläkeläisten tavoin Suomen aiempaa elinkeinorakennetta. Toisaalta työttömien osuuden ja työikäisten eläkeläisten osuuksien korrelaatiotarkastelu paljastaa, että osalla matalan työttömyyden aloista on merkittävästi työikäisiä eläkeläisiä. Työikäisten eläkeläisten siirtyminen takaisin osaksi työvoimaa voi tarjota osalla aloja uutta osaavaa työvoimaa.

Tarjontapotentialin näkökulmasta tärkeä kysymys on työikäisten eläkkeellä olemisen syy. Etenkin nuoremmassa eläkeläisten ryhmässä eläköityminen johtuu esimerkiksi terveydellisistä syistä seuraavasta työkyvyn puuttumisesta, joka luonnollisesti vähentää ryhmän työvoimapotentialia hyvin merkittävästi. Tarjontapotentialin näkökulmasta tärkein toimi olisikin vähentää nuorempien työikäisten eläköitymisen tarvetta ja katkaista 2010-luvulla tapahtunut voimistunut kasvu nuorempien työikäisten eläkeläisten määrässä. Tästä näkökulmasta etenkin terveyden ja hyvinvoinnin alan suorittaneiden työikäisten eläköitymiset ovat huolestuttavia: työikäisten eläkeläisten määrä väheni vuosien 2015-2019 aikana 11 600 henkilöllä, mutta terveyden ja hyvinvoinnin alalla eläkkeellä olevien työikäisten määrä kasvoi 1 700 henkilöllä. Terveyden ja hyvinvoinnin alalla työikäisten eläkeläisten määrässä tapahtui suhteellisesti tarkasteltuna merkittävää kasvua kaikissa työikäisten ikäryhmissä.

Opiskelijat muodostavat toiseksi suurimman työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän. Opiskelijoiden ryhmä eroaa huomattavasti muista työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmistä jo pelkän toiminnan mukaan, sillä ryhmän henkilöt ovat jo määritelmällisesti päätoimisia opiskelijoita. Opiskelijat ovat ikärakenteeltaan täysin poikkeava muista työvoiman ulkopuolisista ryhmistä, sillä ryhmän ikärakenne on hyvin vahvasti nuoriin painottuva. Koulutusrakenne ei ole opiskelijoiden ryhmässä yhtä relevantti osaamisen tunnusmerkki, sillä suurin osa opiskelijoista opiskelee korkeinta nykyistä suoritettua tutkintoa korkeampaa tutkintoa. Tästä huolimatta opiskelijoiden koulutustaso on pelkästään suoritettujen tutkintojen osalta muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän koulutustasoa korkeampi. Opiskelijoiden määrä ja osuus työikäisestä väestöstä vaihtelee alueittain merkittävästi, opiskelijat muodostavat erityisen merkittävän työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän pienemmissä yliopistomaakunnissa (esim. Pohjois-Karjalassa).

Lukuun ottamatta ylemmän korkea-asteen suorittaneiden opiskelijoiden (pienä) ryhmää, opiskelijoiden ja työttömien osuudet eivät korreloi koulutusaloin. Osalla koulutusaloja, joissa

työttömien osuus on matala ja työllisten osuus korkea, saattaa olla merkittävä saman koulutusalan tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden reservi. Tarjontapotentialin näkökulmasta opiskelijat voivat etenkin osalla alueista tarjota osaavaa työvoimaa työvoimapolusta kärsiville aloille. Opiskelijoiden ryhmässä ei ole myöskään vastaavaa vähentyneen työkyvyn ongelmaa kuin eläkeikäisten työllisten ryhmässä. Toisaalta päätoiminen opiskelu rajaa ryhmän tarjontapotentialiaa. Ei ole välttämättä mielekästä tavoitella laaja-alaista opiskelijoiden työllistämistä, sillä tämä saattaa hidastaa valmistumista ja koulutetumman työvoiman saantia. Opiskelijoiden tarjontapotentialiaa monilla aloilla rajoittaa myös opiskelijoiden taustakoulutusala: yli 60 prosenttia opiskelijoista on suorittanut yleissivistävän koulutuksen, joka rajaa pois ammatillista osaamista vaativia aloja tarjonnan näkökulmasta.

Muu työvoiman ulkopuolinen väestö muodostaa hieman opiskelijoita pienemmän työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmän. Ryhmä on kooltaan pysynyt suhteellisen tasaisena 2010-luvun ajan, joskin vuonna 2020 ryhmän koko pieneni merkityksellisesti. Muu työvoiman ulkopuolinen ryhmä ei ole opiskelijoiden tai edes työikäisten eläkeläisten tavoin yhtenäinen ryhmä, vaan muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluu hyvin eri luonteisia "alaryhmiä". Ikärakenteeltaan muu työvoiman ulkopuolinen väestö on työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmistä tasaisimmin jakautunut, ryhmä korostuu nuorten työikäisten ja iäkkäiden työikäisten ikäryhmissä, mutta myös 25–54-vuotiaiden ikäryhmissä on merkittävästi muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvia henkilöitä. Muussa työvoiman ulkopuolisessa väestössä kansalaisuusrakenne on huomionarvoinen: työikäisellä ulkomaankansalaisilla on jopa nelinkertainen riski kuulua muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön.

Muu työvoiman ulkopuolinen väestö jakaantuu myös alueellisesti epätasaisesti. Koska ryhmässä korostuvat ulkomaan kansalaiset, muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus korostuu etenkin Uudellamaalla sekä vähäisemmin muissa maakunnissa, joissa ulkomaan kansalaisten osuus on suuri. Ryhmän osuus työikäisestä väestöstä on käänteisesti matala maakunnissa, joissa on vain vähän ulkomaan kansalaisia (näissä maakunnissa taas korostuvat pääsääntöisesti työikäiset eläkeläiset).

Tarjontapotentialin näkökulmasta muuta työvoiman ulkopuolista väestöä ei ole mielekästä tarkastella pelkästään yhtenä ryhmänä. "Alaryhmistä" potentiaalisimpina ryhminä työmarkkinoiden näkökulmasta voi pitää vuoden aikana työskennelleitä sekä aktiivipalveluissa olleita työvoiman ulkopuolisia. Molemmilla ryhmillä on ollut vuoden aikana kontakti työmarkkinoihin sekä osoitetusti vähintään jonkin asteista työkykyä. Vastaava suhteellisen potentiaalinen ryhmä ovat alle kolmevuotiaan lapsen kotivanhemmat. Kotivanhempien ryhmän tarkempi rakenne on myös huomionarvoinen: ryhmä on erittäin naisvaltainen ja ulkomaankansalaisten osuus ryhmästä on merkittävästi korostunut (suhteessa ulkomaan kansalaisten määrään). Pieni tarjontapotentialin kannalta relevantti, muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä eroava ryhmä ovat myös omaisuustuloillaan elävät henkilöt. Yhteensä nämä työmarkkinoiden näkökulmasta jossain määrin potentiaaliset ryhmät muodostavat hieman alle puolet muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä.

Loput muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä on oletettavasti tarjontapotentialiltaan vähäisempää. Toiseen puoleen muusta työvoimasta kuuluu *de facto* syrjäytyneitä tai suuressa

syrjäytymisriskissä olevia ryhmiä (vain perusasteen varassa olevat NEET-nuoret, vailla vakituista asuntoa olevat; molemmissa ryhmissä ulkomaan kansalaisten ja miesten osuus on erittäin korostunut) sekä ryhmiä, jonka tarjontapotentialiaa on haastava arvioida ilman tarkempaa taustatietoa (esim. vanhempien luona asuvat aikuiset). Lisäksi tarkemmallakin jaolla tuntematon - luokka sisältää hieman alle kolmanneksen muusta työvoiman ulkopuolisesta väestöstä. Tämän luokan tarkan tarjontapotentialin arviointi vaatisi jälleen tarkempia aineistoja. Poissulkuperiaatteella ryhmän tarjontapotentialiaali on kuitenkin vähäinen, sillä ryhmään kuuluvat eivät ole olleet osallisina työmarkkinoilla vuoden aikana, eivät elä omaisuustuloilla eivätkä ole kotivanhempina.

Koko ryhmänä muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialiin liittyy useita merkittäviä haasteita. Keskeinen haaste on ryhmän erittäin matala koulutustaso, lähes 35 prosenttia ryhmästä on suorittanut vain perusasteen tutkinnon (vrt. 10,2 prosenttia työllisen väestön ryhmässä). Korkea-asteen suorittaneiden osuus on taas ryhmässä erittäin matala. Lisähaasteena on myös mahdollinen kielitaito, sillä ryhmässä on huomattava määrä ulkomaan kansalaisia (tarkkaa kielitaitoa ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida). Koulutustasossa on myös huomionarvoisia aluetason eroja, etenkin Uudellamaalla muun työvoiman ulkopuolisen väestön koulutustaso on erittäin matala.

Lisäksi muun työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialiaa heikentää osaamisen kohtaanto. Koulutusaloittain tarkasteltuna kaikilla koulutusasteilla muun työvoiman ulkopuolisen väestön osuus ja työttömän väestön osuus ovat korkeita ja matalia samoilla aloilla. Yksinkertaistettuna tämä tarkoittaa, että aloilla, joissa osaava työtön työvoima on jo työllistetty, ei ole merkittävää muuhun työvoiman ulkopuoliseen väestöön kuuluvaa työvoimareserviä. Vastaava korrelaatio pätee myös useimmilla alueilla. Luonnollisesti yksittäisillä alueilla tai koulutusaloilla kohtaanto voi poiketa tästä.

Kokonaisuudessaan työvoiman ulkopuolisen väestön tarjontapotentialissa on huomattavia haasteita. Haasteet eroavat hieman työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmästä riippuen, mutta etenkin matala koulutustaso on koko ryhmää leimaava tarjontapotentialiaa vähentävä haaste. Opiskelijoiden ryhmää lukuun ottamatta haasteena ovat myös työvoiman ulkopuolelle joutumisen syyt. Esimerkiksi työikäisenä eläkkeelle tai useimpiin muun työvoiman ulkopuolisen väestön ryhmiin ei jouduta pelkästään työttömyyden tai kansantalouden taantumakausien vaikutuksesta vaan syyt ovat moninaisempia ja kompleksisempia, linkittyen esimerkiksi terveyteen, sosiaaliseen deprivatioon, syrjäytymisprosesseihin sekä integraation epäonnistumiseen. Pidemmän ajanjakson aikana tarjontapotentialin ja työmarkkinoiden työvoiman kehityksen näkökulmasta keskeisempi toimi olisi vähentää työvoiman ulkopuolelle ajautuvan väestön määrää, kuin yrittää siirtää väestöä työvoiman ulkopuolelta osaksi työvoimaa.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1 Toinen asteen tutkinnon suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten tarkemmat koulutusalat

	Opiskelijat	Työikäiset eiäkeläiset	Eiäkeläiset eiäkeläiset	Muut työvoiman ulkopuolella olevat	Yhteensä
0011 Yleissivistävä koulutus	68017	9600	16550	19718	113885
0211 Audiovisuaaliset tekniikat ja media	1515	1176	2080	1105	5876
0214 Käsityöalat	1504	1806	1309	1269	5888
0416 Tukku ja vähittäiskauppa	473	1622	3494	898	6487
0418 Kauppa ja hallinto, monialaiset koulutusohjelmat	4861	6929	21836	5040	38666
0618 Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne ICT), monialaiset koulutusohjelmat	3028	2223	2000	1996	9247
0711 Kemian tekniikka ja prosessit	415	902	3118	396	4831
0713 Sähkö ja energia	918	5127	10634	1581	18260
0714 Elektroniikka ja automatiikka	2154	1674	1628	1087	6543
0715 Mekaniikka ja metalliala	1875	13673	45051	3421	64020
0716 Moottoriajoneuvo-, laiva- ja lentokonetekniikka	1535	5805	4918	2261	14519
0721 Elintarvikeala	723	1253	2060	1063	5099
0722 Materiaalitekniikka (lasi, paperi, muovi ja puu)	1291	4118	7907	1770	15086
0723 Tekstiilitekniikka (vaatteet, jalkineet ja nahkatuotteet)	619	3758	20381	1210	25968
0732 Rakentaminen ja rakennussuunnittelu	3604	6862	12256	3615	26337
0811 Viljan ja karjantuotanto	1106	3617	11634	1324	17681
0812 Puutarhanhoito	486	1313	1577	644	4020
0821 Metsätalous	269	1282	1550	462	3563
0913 Hoitotyö	4907	7172	14566	4836	31481
0922 Lastenhoito ja nuorisotyö	1249	2333	4699	1290	9571
1011 Kotitalouspalvelut	646	7661	20054	1698	30059
1012 Hiusten ja kauneudenhoitopalvelut	1286	1286	5283	1647	9502
1013 Hotelli- ja ravintola-ala	3644	12557	23699	5929	45829
1032 Suojeluala	543	946	1469	348	3306
1041 Kuljetuspalvelut	1000	2257	2611	1187	7055

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Liitetaulukko 2 Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten tarkemmat koulutusalat

	Opiskelijat	Työikäiset eläkeläiset	Eläkeikäiset eläkeläiset	Muut työvoiman ulkopuolella olevat	Yhteensä
0110 Kasvatusalat, yleiset koulutusohjelmat	178	79	241	226	724
0111 Kasvatustieteet	392	225	1061	108	1786
0112 Varhaiskasvatuksen opettajien koulutus	291	863	2179	288	3621
0113 Luokanopettajien koulutus	547	757	3625	47	4976
0114 Aineenopettajien koulutus	264	610	3522	173	4569
0118 Kasvatusalat, monialaiset koulutusohjelmat	2	1	4	3	10
0200 Humanistiset ja taidealat, yleiset koulutusohjelmat	201	55	103	247	606
0210 Taidealat, yleiset koulutusohjelmat	24	7	36	61	128
0211 Audiovisuaaliset tekniikat ja media	337	90	59	327	813
0212 Muoti, sisustussunnittelu ja teollinen muotoilu	344	161	174	330	1009
0213 Kuvataiteet	241	123	239	235	838
0214 Käsityöalat	14	55	142	20	231
0215 Musiikki ja esittävät taiteet	314	87	455	134	990
0218 Taidealat, monialaiset koulutusohjelmat	463	130	183	248	1024
0220 Humanistiset alat (paitsi kielet)	7	9	15	9	40
0221 Uskonto ja teologia	208	13	25	27	273
0222 Historia ja arkeologia	602	106	484	82	1274
0223 Filosofia ja etiikka	111	15	41	21	
0231 Kielten opiskelu	1097	361	2376	279	4113
0232 Kirjallisuus ja kielitiede	430	99	768	57	1354
0310 Sosiaali- ja käyttäytymistieteet, yleiset koulutusohjelmat	177	229	979	285	1670
0311 Kansantaloustiede	251	16	101	26	394
0312 Valtiotieteet	462	30	85	69	646
0313 Psykologia	310	19	107	21	457
0314 Sosiaalitieteet	564	38	135	53	790
0318 Sosiaali- ja käyttäytymistieteet, monialaiset koulutusohjelmat	85	217	1974	57	2333
0321 Viestintätieteet	220	48	217	50	535
0322 Kirjasto- ja informaatiotieteet	56	145	269	62	532
0410 Kauppa ja hallinto, yleiset koulutusohjelmat	77	130	851	123	1181
0414 Markkinointi ja mainonta	11	17	77	26	131
0415 Sihteeri ja toimistotyö	53	225	1075	134	1487
0418 Kauppa ja hallinto, monialaiset koulutusohjelmat	4546	13589	50238	5836	74209
0421 Oikeustieteet	723	53	405	302	1483
0500 Luonnontieteet, yleiset koulutusohjelmat	110	11	20	64	205
0511 Biologia	333	22	100	19	474

0512 Biokemia	178	4	44	9	235
0521 Ympäristötieteet	128	4	4	5	141
0528 Ympäristöalat, monialaiset koulutusohjelmat	42	7	2	28	79
0531 Kemia	160	20	189	12	381
0532 Geotieteet	206	18	122	23	369
0533 Fysiikka	164	31	154	20	369
0541 Matematiikka	233	117	1099	31	1480
0542 Tilastotiede	25	5	57	6	93
0618 Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne ICT), monialaiset koulutusohjelmat	1626	1771	2881	1365	7643
0710 Kone-, energia- ja sähkötekniikka, yleiset koulutusohjelmat	38	22	72	50	182
0711 Kemian tekniikka ja prosessit	426	270	926	150	1772
0712 Ympäristönsuojeluteknologia	255	30	65	104	454
0713 Sähkö ja energia	503	1322	6948	309	9082
0714 Elektroniikka ja automatiikka	167	171	141	143	622
0715 Mekaniikka ja metalliala	515	2333	12120	437	15405
0716 Moottorijoneuvo-, laiva- ja lentokonetekniikka	79	541	2499	99	3218
0718 Kone-, energia- ja sähkötekniikka, monialaiset koulutusohjelmat	660	275	879	574	2388
0721 Elintarvikeala	9	101	268	20	398
0722 Materiaalitekniikka (lasi, paperi, muovi ja puu)	41	356	1584	72	2053
0723 Tekstiilitekniikka (vaatteet, jalkineet ja nahkatuotteet)	35	108	433	65	641
0728 Tuotanto- ja prosessitekniikka, monialaiset koulutusohjelmat	79	7	3	28	117
0731 Arkkitehtuuri ja kaupunkisuunnittelu	222	146	973	65	1406
0732 Rakentaminen ja rakennussuunnittelu	360	1513	8835	389	11097
0800 Maa- ja metsätalousalat, yleiset koulutusohjelmat	7	3	9	12	31
0811 Viljan ja karjantuotanto	170	431	1692	157	2450
0812 Puutarhanhoito	70	93	216	75	454
0818 Maa- ja metsätalousalat, monialaiset koulutusohjelmat	98	1	1	3	103
0820 Metsänhoito, yleiset koulutusohjelmat	27	4	1	19	51
0821 Metsätalous	145	500	1942	124	2711
0828 Metsänhoito, monialaiset koulutusohjelmat	5	6	2	9	22
0831 Kalatalous	8	7	12	9	36
0841 Eläinlääketiede	78	1	4	3	86
0900 Terveys- ja hyvinvointi, yleiset koulutusohjelmat	81	37	105	152	375
0911 Suun terveydenhuolto	72	131	410	95	708
0912 Lääketiede	10	5	30	7	52
0913 Hoitotyö	1532	3964	14797	2419	22712
0914 Terveystekniikka, kuvantaminen ja bioanalytiikka	216	668	3143	243	4270

0915 Kuntoutus	400	593	1507	447	2947
0916 Farmasia	263	189	907	183	1542
0918 Terveys, monialaiset koulutusohjelmat	211	84	515	69	879
0920 Hyvinvointi, yleiset koulutusohjelmat	6	4	20	12	42
0921 Vanhus- ja vammaistyö	8	56	164	14	242
0922 Lastenhoito ja nuorisotyö	7	45	152	11	215
0923 Sosiaalityö ja -ohjaus	757	1149	2397	1133	5436
1000 Palvelualat, yleiset koulutusohjelmat	22	13	3	17	55
1010 Henkilökohtaiset palvelut, yleiset koulutusohjelmat	8	1	5	12	26
1011 Kotitalouspalvelut	39	266	830	107	1242
1012 Hiusten ja kauneudenhoitopalvelut	29	15	35	56	135
1013 Hotelli- ja ravintola-ala	398	340	618	466	1822
1014 Urheilu ja liikunta	166	59	282	85	592
1015 Matkailu, turismi ja vapaa-aika	440	171	239	558	1408
1030 Turvallisuuspalvelut, yleiset koulutusohjelmat	0	0	102	0	102
1031 Sotilas- ja puolustusala	24	861	762	22	1669
1032 Suojeluala	45	670	1532	26	2273
1041 Kuljetuspalvelut	46	217	898	79	1240
9998 Tunteamaton koulutusala	95	42	103	183	423

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto

Liitetaulukko 3 Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työvoiman ulkopuolisten tarkemmat koulutusalat

	Opiskelijat	Työikäiset eiäkeläiset	Eiäkeläiset eiäkeläiset	Muut työvoiman ulkopuolella olevat	Yhteensä
0110 Kasvatusalat, yleiset koulutusohjelmat	66	21	76	127	290
0111 Kasvatustieteet	211	463	2158	529	3361
0113 Luokanopettajien koulutus	153	632	678	416	1879
0114 Aineenopettajien koulutus	54	111	315	98	578
0200 Humanistiset ja taidealat, yleiset koulutusohjelmat	80	14	28	146	268
0210 Taidealat, yleiset koulutusohjelmat	12	9	31	37	89
0211 Audiovisuaaliset tekniikat ja media	10	14	116	23	163
0212 Muoti, sisustussunnittelu ja teollinen muotoilu	10	12	181	14	217
0213 Kuvataiteet	69	50	196	112	427
0214 Käsityöalat	0	1	1	0	2
0215 Musiikki ja esittävät taiteet	136	148	474	257	1015
0218 Taidealat, monialaiset koulutusohjelmat	173	97	177	403	850
0220 Humanistiset alat (paitsi kielet)	25	4	43	57	129

0221 Uskonto ja teologia	124	201	1235	135	1695
0222 Historia ja arkeologia	289	282	1211	351	2133
0223 Filosofia ja etiikka	79	45	151	69	344
0231 Kielten opiskelu	416	694	3079	817	5006
0232 Kirjallisuus ja kielitiede	177	286	1371	289	2123
0310 Sosiaali- ja käyttäytymistieteet, yleiset koulutusohjelmat	125	24	184	253	586
0311 Kansantaloustiede	48	80	889	85	1102
0312 Valtiotieteet	178	279	1801	404	2662
0313 Psykologia	108	227	1487	190	2012
0314 Sosiaalitieteet	201	339	2267	306	3113
0318 Sosiaali- ja käyttäytymistieteet, monialaiset koulutusohjelmat	100	188	770	218	1276
0321 Viestintätieteet	105	110	476	165	856
0410 Kauppa ja hallinto, yleiset koulutusohjelmat	12	1	0	17	30
0418 Kauppa ja hallinto, monialaiset koulutusohjelmat	789	1093	2715	2029	6626
0421 Oikeustieteet	220	494	3207	414	4335
0500 Luonnontieteet, yleiset koulutusohjelmat	98	24	50	190	362
0511 Biologia	196	206	1003	263	1668
0512 Biokemia	101	67	439	201	808
0521 Ympäristötieteet	54	58	186	132	430
0528 Ympäristöalat, monialaiset koulutusohjelmat	1	27	176	6	210
0531 Kemia	94	148	1090	170	1502
0532 Geotieteet	71	133	614	122	940
0533 Fysiikka	79	187	803	166	1235
0541 Matematiikka	80	219	1466	168	1933
0542 Tilastotiede	20	26	229	29	304
0618 Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne ICT), monialaiset koulutusohjelmat	362	386	1241	1085	3074
0711 Kemian tekniikka ja prosessit	93	148	912	209	1362
0712 Ympäristönsuojeluteknologia	38	11	23	76	148
0713 Sähkö ja energia	154	406	1784	413	2757
0714 Elektroniikka ja automatiikka	18	58	195	72	343
0715 Mekaniikka ja metalliala	89	310	1458	227	2084
0718 Kone-, energia- ja sähkötekniikka, monialaiset koulutusohjelmat	311	213	627	578	1729
0722 Materiaalitekniikka (lasi, paperi, muovi ja puu)	21	60	388	42	511
0723 Tekstiilitekniikka (vaatteet, jalkineet ja nahkatuotteet)	3	16	82	8	109
0728 Tuotanto- ja prosessitekniikka, monialaiset koulutusohjelmat	37	112	530	77	756
0731 Arkkitehtuuri ja kaupunkisuunnittelu	47	141	1068	159	1415
0732 Rakentaminen ja rakennussuunnittelu	54	214	1374	112	1754

0800 Maa- ja metsätalousalat, yleiset koulutusohjelmat	35	10	20	62	127
0811 Viljan ja karjantuotanto	39	114	637	79	869
0812 Puutarhanhoito	1	2	0	1	4
0818 Maa- ja metsätalousalat, monialaiset koulutusohjelmat	35	27	41	106	209
0821 Metsätalous	40	94	493	107	734
0828 Metsänhoito, monialaiset koulutusohjelmat	1	0	1	0	2
0841 Eläinlääketiede	25	57	222	39	343
0900 Terveys- ja hyvinvointi, yleiset koulutusohjelmat	63	6	16	99	184
0911 Suun terveydenhuolto	29	258	1198	66	1551
0912 Lääketiede	407	581	3547	277	4812
0913 Hoitotyö	59	44	38	39	180
0914 Terveystekniikka, kuvantaminen ja bioanalytiikka	1	3	0	8	12
0915 Kuntoutus	7	3	2	7	19
0916 Farmasia	47	60	373	88	568
0918 Terveys, monialaiset koulutusohjelmat	128	250	1140	190	1708
0920 Hyvinvointi, yleiset koulutusohjelmat	1	0	1	3	5
0923 Sosiaalityö ja -ohjaus	39	20	11	40	110
0928 Hyvinvointi, monialaiset koulutusohjelmat	0	2	7	0	9
1010 Henkilökohtaiset palvelut, yleiset koulutusohjelmat	18	3	2	31	54
1012 Hiusten ja kauneudenhoitopalvelut	1	0	0	0	1
1013 Hotelli- ja ravintola-ala	21	13	13	17	64
1014 Urheilu ja liikunta	34	66	241	78	419
1015 Matkailu, turismi ja vapaa-aika	16	2	4	11	33
1031 Sotilas- ja puolustusala	33	561	632	14	1240
1032 Suojeluala	2	2	0	4	8
1041 Kuljetuspalvelut	0	2	0	0	2

Lähde: Tilastokeskus, erillisaineisto